

GAZETA LITERARA

pag. 61
**UMANISMUL
CRONICARILOR**
DE
AL. PIRU

Anul X. nr. 14 (473) — Joi 4 aprilie 1963

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 50 bani

AȘTI SĂ ARI ÎN CONȘTIINȚE

paul anghel

reportaj

Cînd te încearcă sfîla față de cuvintele mari, din teama de a nu le macula sau goli de substanță, cînd eviți adjectivul și metafora ca să nu sugrumi respirația faptului de viață, îți este anevoie să așezi pe coarnele unui asemenea verb, cum este a ara, scotind aratul o indelectică probă și mai ales trudnică.

Am luat parte, totuși, chiar în acest sfîrșit de iarnă cînd tractoarele dormeau în remizele lor, cu brăzdalele de oțel gata ascuțite, la o formă originală de arat, practică în soluții înghetate al acestui anotimp, ci în însăși gîndirea unor agriculтори care, la rîndu-le, se pregăteau să intre cu plugul în brază.

Lupta cu prejudecata, cu rutina, cu intenținea gîndirii nu s-a isprăvit la sate — prin încheierea colectivizării — și nici la orașe, chiar dacă spațiul ei se rezumă la unele unghere. Sedus adesea de romantismul cifrelor ocazionale, semnificative desigur, reporterul — chiar cel în cauză — uită îndeobște cîmpul zburdat și accidentat al ciocnirilor, suprapunîndu-i comode peisaje anticipative.

Un sat de lângă Bacău și cifrele lui: G.A.C. Valea Mare, com. Făraoni, inaugurată în 1961 cu 1288 familii și 2116 ha, în prezent cu 1.534.000 lei fond de bază și cu bune rezultate în producția la hectar. Grăjduri, salvine de oi, îngrășetorie de porci, mazăș, puiernițe. Un record: doi clobani din gospodărie, Farcaș Ștefan și Farcaș Ioan, au obținut de la turma îngrijită de el cîte 75 litri de lapte pe cap de oală!

Cifrele sînt verificate, iar averea pe care o reprezintă, sportivă prin hărnicia celor peste două mii de colectivități a ridicat — în același timp scurt — condiția de viață a omului, deschizîndu-i imediate perspective de civilizație și progres. Rup-tura de mica gospodărie și leziunile în deprinderi, provocate printr-un asemenea șoc, s-au vindecat și se vindcă treptat, sub evidentă avantajelor, sub imperiul noilor deprinderi sociale la cure de formare. Este cert că omul de aici n-a dobîndit aceste prime succese prin hărnicie oarbă. Construcția empirică și interesată între vechia lui veche și între dovezile incontestabile ale mașinii, în-așezat și adopte noile instrumente de muncă, încredințat și cu credință în rocițele lor. S-a cîntat oare — mai mult decît se pare, s-au pus bazele unei noi înțelegeri.

Brigada științifică a Muzeului regional din Bacău ține să meargă aici, la Făraoni. Vrea să cîntească ceva mai mult, vrea să împingă încă puțin această ușă semideschisă, care se va deschide oricum sub presiunea anotimpului nostru social.

Plecăm de la Bacău, într-o ultimă zi cu viscol. Martie se mai înghină cu nămeșii, într-o periculoasă indeciziune pentru grile și mușuri. Într-o clipă, aproape de nămezi, s-a sfîșit senin. Căldura a răzbit. S-au trezit și grilele, iar respirația lor verde și castă a acoperit Valea Sireului cu un abur suav. Ne-am luminat, primind această promisiune de soare, dar peste puțin o suflare contrară din nord a înghetat mireajul verde-lui crud, sub un voal sidetos, de brumă.

Țin în brațe un dînt de mamut. Alături se mai află un craniu de urs polar din glaciațiunii și cîteva statuete antropomorfe din cultura Cucuteni. În arsenalul brigăzii mai intră și un topor de gresie lustruit, din neolitic, și o seceră dacică, și cîteva pietre cu urme de pești și gasteropode, recoltate în Carpații Moldovenești. Mă încearcă totuși o persistentă îndoială privind eficiența unor asemenea „arme”, gîndindu-mă la interesul imediat al colectivității din Făraoni față de destinul unei specii terțiare de pește precum *Syngnatus incompletus* sau chiar față de urmele triburilor de daci carpid existente pe teritoriul de azi al regiunii Bacău.

Cel doi tovarășii din brigadă, naturalistul Constantin Șova și arheologul Iulian Antonescu, director al Muzeului regional, au mai avut asemenea întîlniri, iar pentru cea de azi au ticsit mașina cu material științific suplimentar.

Intrăm în sat.

Una din sălile școlii — căminul cultural e abia în construcție — e arhiplină, cu cetățeni de toate vîrștele, care așteaptă în picioare. Nu mai e loc pe bănci.

Apărent, temele celor două expuneri sînt fără nici un interes practic, „gratuite” am zice — niște povești frumoase. Prima: „Cum arătau vieșii-toarele de odinioară, de pe teritoriul de azi al regiunii Bacău”; cea de a doua: „Vechimea agriculturii și importanța ei pentru dezvoltarea oamenilor”. Dar sala așteaptă cu încordare, curioasă și cabrată, bînuind titlul întîlnirii, pe care el — cel din aslă — ca și cel doi din brigadă — îl cunoșc. Fac senzație exponatele iar brigada e introdusă printr-un culoar de trupuri spre tribuna improvizată, flancată de o droale de copii.

Nu încep la un asemenea audiotoriu, nici expunerea seacă nici conferința academică, cîtă de cenușiu și monoton, după tratat. Aici e o luptă, iar activiștii colectivizării n-au adus la sate con-

ferința gata dactilografiată, ci argumente ferme, produse în focul înfruntării cu neștiința și prejudecata. Trebuie să fii un bun vorbitor, un stăpin autorizat pe materia expunerii și mai ales un cunoscător al psihologiei rurale, ca să te încerci într-o asemenea experiență. O înfringere echivalează cu ridicolul dilatat de sute de priviri și, ceea ce este cu mult mai grav, consolidează rutina superficială provocată.

Constantin Șova, naturalistul, abordează — fără nici un comentariu direct — prejudecata „facerii”. E un priceput profesor și cercetător și știe să folosească bine fantezia și atenția asociativă a sălilor. Ca să recompună epocile geologice de glaciațiune și dezghet, cercetătorul apelează la memoria imediată a sălilor, în legătură cu joelul anotimpurilor, solicitînd observația directă a țărânelor și experiența lui concretă în lupta cu natura.

— Bine, dar cum de-a ajuns peștele pe Ceahlău, de la rămasa urma în piatră? Întreruperea e promptă, dar bine venită. S-a vorbit de urme de pești găsite în munți, lângă stete. Producători și amatori ei înșiși de basme, țărâni de la Valea Mare nu pot trece totuși atît de lute peste un asemenea fapt. Literatura științifico-fantastică a profesorului dusese peștele tocmal pe Ceahlău, iar auditoriul, violent în imaginația lui, cerea imediat proba. Ei se arată „proba” ... *Syngnatus incompletus* gravat în roca tare a Carpaților Neamni, trece din mîină în

(Continuare în pagina 4)

nunta TUDOR ARGHEZI

Cînd ne-am luat, copila mea,
Era singură cu ea.
Dar aflasem prin vecine
Neamuri că-ora avea pușine,
Și că toții ei pușini
Pribegeau printre streini.

Tatălui îi zice soare
Rătăcind peste hotare
Luna, după cum o chiamă,
Îi era miresii mamă.
Meșter el și ea măiastră
Scoborau pe cale-albastră
Să o vadă pe fereastră,
Ziua-ntrăegă, noaptea totată
Tot cu gîndul după fată,
S-o vadă măcar odată.
Frații ei, cei doi luceferi
Afințiți, vioi și teferi,
L se lasă-n fir cînd coase
La năframa de mătoșe.

Vărul ei, ivit în zare-i
Vizitiu la Carul Mare
Și-umblă-n cer după mărgele.
Șumedenii, mii de stete,
Cu o noptii paparudă
Trec prin lac și nu se udă.
Nașii nuferi fac minuni,
Rotogoale de păuni.

Străbunice despletite,
Niște sălcii și răchite.

O ceruse de soție,
De la trestii, o solie,
Ca de mare-mpărăție,
Feji înalți, cu sulji lungi,
Cu săgeata să-i ajungi.

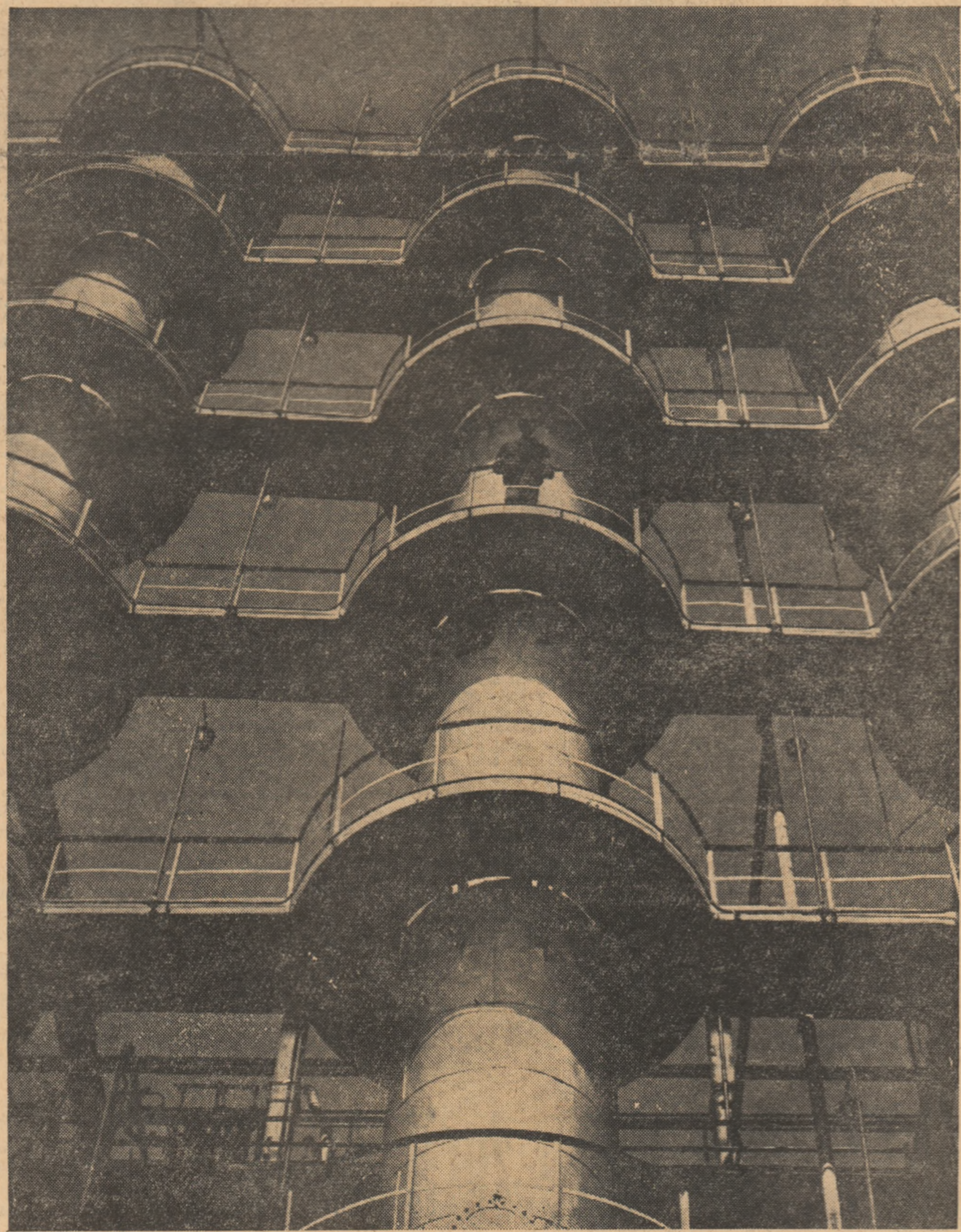
Zestrea-i fuse-o legătură
Cu merinde pentru gură

Și-alte lucruri în bazmă,
Secera și o cazma,
O bondiță și-o năframă
Și un talger de aramă
Cu care o-nzestrare luna,
Să o aibă-noldeauna.
Și-i văd, parcă fu acuș,
Giuvaer, și-un cărbuș,
Prins în păr,
Intri-adevăr.

Însă-n sîn ținea închis
Un hrîsov, scris și subscris
Pe o piele de vultur.
Cu peceji jurîmpejur.

Dece, fată, nu-mi spureși
Că ești spiță de răzeși?

1 aprilie 1963.

Onești — reportaj în pagina 4

Fotografia: DAN GRIGORESCU

teatru și stil

horia lovinescu

Aduse în focarul atenției, noțiunile cele mai clare și rotunde pe care în circulația zilnică a opiniilor le minuium cu demnitate și pe niște valori cu apreciere cunoscute, se disociază în felurile, subtile și deseori contradictorii aspecte și înțeleșuri, — iar cel care diericează asupra lor e constrins să reorugă la nesfîrșite și exasperante distincții și precizări.

Ideea de stil face parte dintre aceste noțiuni care la analiză devin subit proteole. Prezentă în toate domeniile artei, de la cel al pietrei pînă la cel al sunetului, aplicabilă în accepțiuni diferite — personalităților, operelor, urențelor, genurilor sau epocilor, acceptînd cu ușurință epitetetele cele mai vagi, (sublim, elegant, simplu, etc.) noțiunea de stil lrită prin evidența și totodată elasticitatea ei.

De notat amănuntul pliant că generații de școlari au învățat și repetat cu convingere formula „le style est l'homme” (în sensul că există identitate între flința cea mai latimă a artistului și modul său de expresie), pe cînd formula-rea lui Buffon „le style est l'homme même” voia să spună doar că adevăratele sint bunuri comune ale modului de a le exprima e personal. S-ar putea discuta însă îndelung, dacă versiunea eronată reprezentă într-un totu o eroare, sau dimpotrivă... și al... etc. În fața unei teme atît de complicate chiar circumscrisă la literatură și chiar numai la literatură dramatică — rîndurile de față nu îndrăznesc să închege un articol: sînt doar note, întrebări, aproximații.

O primă observație: în vorbirea curentă și chiar în critica literară, raporturile dintre

limbă și stil sînt echivoce. Se spune: limbă pură, trivială, bogată, neglijentă etc. și se spune tot atît de des: stil pur, trivial, etc. Dar ovințil considerat nu numai ca mijloc de informare și comunicare, ci chiar prelucrat, transformat în imagine artistică poate fi intru totul identificat cu stilul? Există imagini, comparații, analogii, cadente, întorsături de frază etc. care se ivesc spontan sub condela soritorului și care fac ca limba lui să se diferențeze de limba curentă. Există desăsemena imagini învățate, preluate ca „frumose” și care aduc nota zece la compunerea unor elevi slitorii. Mulți dintre ei se cred chemați să devină scriitori.

Stilul nu se hrănește însă din spontaneitate și memorie, ci se elaborează printr-o muncă adine meditată, adine conștientă și foarte chinată asupra cuvîntului și a încheșării lui într-o arhitectură. (Parthenonul e frumos în fiecare din elementele lui, dar e suprem frumos prin compoziția lor). Ideea de stil nu poate fi desprinsă de ideea — evident himerică, dar fascinantă și ca atare, timp de milenii, operantă — a perfecțiunii formale, adică a unei ordini, a unei armonii artificiale opuse de arță curgerii vieții. Dar ideea de perfecțiune formală (ceea ce nu înseamnă de loc „goală”) împune canoane și canoanele impun artistului o disciplină severă. Teatrul elastic cu rigorile lui de construcție și expresie — dintre care cea a versului nu era cea mai puțin importantă, obliga pe autorul dramatic să albe stil. De unde, cîteva epodopere inegalabile și multe, foarte multe plătitudini grandilovente. Căci împrumuturile formale în artă, împrumuturile

de „frumos”, sînt înfințit mai primejdioase decît împrumuturile de idel. Cel vechi nu se sinchiseau de loc de originalitatea subiectului scotind că o idelie nu se inventă, ci se descoperă. Paternitatea e relativă. Fe cînd un vers se face. E un uniceat, o formă netransmisibilă.

În această interpretare absolută a noțiunii de stil, (muncă lucidă asupra cuvîntului și acceptare deliberată a o sumă de constrîngeri în scopul atingerii unei perfecțiuni formale) imensa majoritate a autorilor dramatici moderni nu au stil. Înlăturarea constrîngerilor, dorința de a sușera și înțelesul vieții de zi de zi, nevoia de a comunica direct, clar și cît mai repede spectatoriului idelie, primatul acordat inspirației, improvizăției, fanteziei în dauna compoziției, toate la un loc au instaurat în dramaturgie domnia libertății adică a anti-stilului. E regretabil acest lucru? Cred că n-are nici un rost ca problema să fie pusă în acești termeni. Era inevitabil. (Și totuși bănuiesc că nu există autor dramatic care să nu fi legănat ideea unei piese ce „ar putea fi scrisă”, o piesă solemnă și nobilă care să nu fi legănat ideea unei oratorii, cu desfășurări sumptuoase și lente, cu frumuseți geometrice și care să amintescă în armonia ei armonia universală. Atavism?)

S-ar părea deci că stilul se reduce în dramaturgia modernă la corectitudinea, precizia, pregnanța și eventual la o anumită poezie a limbii. Ceea ce nu e deloc puțin finind seama de neglijența, graba și lipsa de accent personal care dezonorează aftea dintre replicile noastre. (Între paranteze fie spus, pentru că a venit

(Continuare în pagina 6)

tita chiper

reportaj

PĂMÎNT

Înlocuiri ca acolo, la Turda, și niciodată ca acum — primăvara — pămîntul nu mi s-a părut mîd frumos.

Mă înfîș pămîntul vine către mine mastic și înform, fără sunet și orb, insensibil la anotimp. Pe urmă, scos de sub grase, se alungește, devenind mubjine, și-mă trece necontenit prin față, înconjurîndu-mă, ca o linie continuă de ecuator. Și abia cînd omul tale o bucată din această frînghie de lut și începe să rotească bucată, să-l dea formă și roat — abia atunci — pămîntul începe să-mi placă și simt primăvara.

Sub ochii mei se naște un izolator de înaltă tensiune. Dar aici, la „Electrocromica” Turda, mie mi se pare că de fapt se naște pămîntul. Depetele omului tale în lut ca sece cufte de plug. Materia supusă, cumpănită în palme, se rotește

dupd voința și ochii stăpîni ai omului, micul pămînt repetînd mișcarea întregii planete, legănat, abia simțit. Hublaurul — așa se cheamă cu mesteria acest om — îi cercetează greutatea, îi strînge ușor, îndestînd golumie, îi dă ultimul contur, înainte de strînguire și ardere. De aceste palme frămîntate depinde perfecția și trînicia izolatorului de înaltă tensiune, cum depinde recolta de cupșul plugului împlîntat primăvara în pămîntul trezit. Fructe albe, smălțuite, mici planete strălucitoare — izolatori de înaltă tensiune își aduc în mîine, deopotrivă, toamna și galaxiile. După o zi de lucru, hublaurul țasă în urmă o mulțime de planete electrice pe care o să le udă înșirate pe cerul apropiat, însoțind lumina pe toate drumurile țării. Tensiunea înaltă a primăverii, trecînd prin mîinile muncitorului, rotunșete lutul dîndu-i roș și frumusețe nouă, și pregătește roa-

dele albe, smălțuite, scoase din cuptor, ca dintr-o vară toridă. În fiecare zi la „Electrocromica” Turda sînt trei anotimpuri fertile și culesul vine la sfîrșitul aceleiași zile.

Trec, în zilele turbide, prin piața orașului și acolo mă întîlnesc cu alt chip al pămîntului, bogat și mereu nou. Mormanele de cartoșii, de ceapă roșie — vîndută, bondoacă și îndesată, mercele ru-mene, tematic pe pușii sibirice — semănată cu bătrînele grase și îmbujorate care le vind, pășirile peștrișe cu ochi rotund și sperios, grămzele de boala, tute, incendiară, carnea, laptele, untul, toate mă apropie de primăvară, aducîndu-mă la ea pe căile belșugului și culesului. La colțul oarilor pămîntul mă așteaptă înflorit, răsfățat; sînt aici căni rotunde și sigure de ele, strădunchi cu smăl-

(Continuare în pagina 4)

„Pietre kilometrice“

Petre Stoica are mai mult decât orice, o puternică sensibilitate pentru obiectele ce ne înconjoară, pentru aspectele și lucrurile familiare ale vieții. Poezia lui se resimte din plin de prezența nemiloșită a numeroaselor statuete, flori, fotografii vechi, casuri bătrâne, etc., elemente care, desprinsă dintr-un context afectiv mai larg, capătă în versuri semnificații aparte. Contactul acestui univers intim cu realitatea socială este puternic. Cotidianul socialist oferă poetului numeroase surse de inspirație. Reținem, în acest sens, ca izbucnirile ciclului Dimineața satului, Cădrul solar, Siluete și gravuri de epocă.

O poezie orientată astfel, spre revelațiile cotidianului, întâmpină desigur nu puține perioade. Unul ar fi al prozaismului, altul al unei tendințe decorative, culminând în gine, Aici hotărâtor este fluxul liric, atitudinea poetului față de realitate, sensul nou pe care-l descoperă în realitatea zilnică. Ca ilustrare cităm, pentru concentrarea expresiei, dar și pentru că poate arunca o punte spre noi modalități, poezia Nu pot dormi: „Nu pot dormi: mi-e teamă / să nu ruginească sapa, să nu se termine / fără mine casa. Să nu se termine / fără mine orașul. Dacă snopii / rămân în ploaie, neadunați? / Nu pot dormi. Chemați-mă / și eu răspund. Nu pot dormi: / Mi-e teamă / să nu mă coute timpul / și eu să lipsească“.

M. T.

„Misiunea lui John O'Lea“

Dacă în urmă cu două veacuri Aghiuță luase numele de Kir Ianulea, într-o intruchipare a sa pe malurile Dimboviței, acum pe cartea lui de vizită scrie: John O'Lea și personajul se stabilește într-o nouă existență pămîntescă pe țărmul Hudsonului. Totul nu e decât un pretext pentru înfățișarea modului de viață american care se dovedește în stare să depășească inenitricitatea diabolicească și să-și scrie chiar și pe dracu în persoană. Într-un intercal scurt John O'Lea cunoaște oameni de afaceri și gangsteri, starlete și ziaristi, întâlnește diverse categorii ale unei lumi corupte, lipsită de sentimente, unde înșelătoria și minciuna constituie lucrurile cele mai obișnuite.

Cartea lui Minei, „Misiunea lui John O'Lea“ se adresează tineretului, oferindu-i prin intermediul unei asemenea povestiri-pamflet cîteva imagini ale moravurilor lumii capitaliste. Autorul portrețizează pe eroii societății burgheze, gangsterii, Mortimer sau „boss“-ul Steve Rochester III, un Gatsby contemporan.

Acesta sînt și personajele cele mai izbitoare, pentru că atele ca ziaristul Croymen sau starleta Lolita rămîn din păcate scheme fără viață.

Cartea nu lipsită de accente satirice interesante suferă uneori în ceea ce privește versu. În gazele-revoluții și în lumea scandalurilor cinematografice autorul putea alege materiale mai originale pentru a-și susține pamfletul. Așa, pe alături, tonul coboară deosebit de curșivul gazetăresc.

A. G.

„Ochii“

Voluntă „Ochii“ merită să fie salutat pentru intențiile bune ale poetului de a concretiza artistic idealurile cele mai scumpe tineretului din epoca noastră. Poezia cu „Nu pot să stau în clipă departe“ „Melodie de dragoste“ „Privesc de pe catarg“, sînt edificatoare în acest sens. Tema foarte actuală, a apărării păcii primite, în versurile lui Leonida Neamtu, nu numai o expresie originală, prin cîteva motive proprii de personificare a războiului — dar și o rezonanță semnificativă, în poemul care dă titlul volumului, Aici autorul, proiectînd cu îndrăzneală faptele pe un fundal istoric, se află în nota sa cea mai autentică, dată de o predispoziție romantică pentru elemente generoase și inalte.

În alte poezii ale volumului, Leonida Neamtu se arată preocupat să exprime mesajul conștient. Brevitate, deosebită, în exprimarea sarcinilor și a speranțelor („în geam / frumusețea țării ogilării / se schimbă“, „Un măr în palma / teții etc.). Poeziile „A venit iarna“, sau „Născuta cînd...“, arată sensibilitate și la specificul citadim al vieții socialiste. Intențiile sale nu se realizează însă în alte poezii. („Cînd seara trec“, sau versurile care deschid volumul) — plate, lipsite de vibrație. O interpretare lirică mai profundă a realității ar putea orienta spre realizări interesante evoluția liricii tîndrului poet.

T. M.

N. MINEI

LEONIDA NEAMTU

Fotografia: GH. PARASCHEV

alb negru

„ASTRONOMIA LA ȘCOALA BASMELOR“

Teatrul pentru păpuși nu are la noi un reperatut prea bogat. Din rîndul celor care s-au dedicat acestui gen, destul de dificil, se afirmă, prin consecvență și intenție de a îmbrășa temele mari ale actualității, Valentin Silvestru. Volumul „Astronomia zînelor minunilor pe pămînt“ aduce piesele pentru teatrul de păpuși scrise în ultima vreme, multe dintre ele jucate pe scenele teatrelor noastre. Pot fi semnalate, ca izbituri, piesele: „Necazurile lui Șurubel“ și „Minionul“, în ambele, autorul reușește să întîlnească aspecte ale vieții contemporane.

Deștept aceste probleme a discutat, nu de mult, un articol apărut în gazeta noastră. Ceea ce a scîlpait însă din vedere colaboratorul nostru este calitatea artistică a mijloacelor prin care autorul pieselor exprîmă unele ideale sale morale.

Înțelesul moral, caracterul educativ trebuie să rămînă limpede din astfel de lucrări. Simbolurile trebuie să fie fără dificultate înțelese de copii, altfel piesa riscă să-și trădeze menirea. Din acest punct de vedere piesa care dă și titlul volumului („Astronomia zînelor minunilor pe pămînt“) poate fi dată ca exemplu de autenticitate și plăcutitudine în tratarea unor teme importante. Deștept este vorba aici? De o piesă în care apar elemente de basm pe un fundal contemporan, socialist. Acesta asociere nu este, principial, eronată. Numai că Valentin Silvestru uzează din clișee, de simboluri aproape înfrîntătoare prin convenționalismul lor. Un cioban, care ulterior

se transformă în muncitor, dezvăluie întîmplător o vîrstă veche, și grație acestui fapt, o creație devine... zîna zîna minunilor. Zîna s-a hrănit în lungul somn, cu „clorofilă“. Vrînd să-și răspundească, zîna cere elobanului să-și formuleze trei dorințe. Ghitepsul și hîrul celor care mai întâi, o vorză și un mîgar de mare, pentru că animalul să se poată hrăni timp de o săptămîna cu ea; mai cere, apoi, ca noaptea să fie luminat cu ziua etc. — pricele pentru cioban de a ilustra puterea umană, iar pentru zîna de a-și recunoaște neputința. Autorul, cum se vede, vrea să arate posibilitatea omului contemporan de a stăpîni natura, de a realiza ceea ce, în vechime, se credea doar de domeniul și competența puterilor supranaturale. Numai că aceste „actualități“ sînt arbitrate, la un nivel artistic extrem de scăzut. Totul pare confectionat, lipsit de orice naturalitate. Limbajul forțază adesea originalitatea fără a o atinge. Cităm: „Baba Cloanta“, adresîndu-se Lunii: „Piet de pe or, zăbuză! Luna: „Hăde nu mai fi atît de sureșcită, bătrînco! Uite, ca să-ți fac o plăcere, îmi acoper astă-seară un obraz“ (pag. 114). Învinșă, baba Cloanta recunoaște că „pîndăbuză n-am înțeles, despre fenomenul literar contemporan. Pot fi semnalate, în acest sens, articolele în care se fac observații pertinente pe marginea cîtorva volume de proză, recent apărute. Combaterea psihologizării abstracte și digresivității forșate, din unele scrieri, beneficiază de argumente critice temeinice, în același sens pot fi citate și unele articole pe marginea poeziei.

OBIECTIVITATE!

Un articol care contrastează cu spiritul acestor intervenții critice ne pare a fi cel semnat în nr. 9 a.c., de Ion Rahoveanu: Pătrundere și Obiectivitate. Autorul își propune să arunce o repede ochire asupra criticilor de poezie, la ora actuală, însoțindu-i cu observații cu privire la atribuțiile definitive: generos cu unii („procepe și matura frîșie“, „deasă coloratură sufletească“, „dozînd minuțios elogiile și vesrejurile“ etc.). Rahoveanu este „criticulator cu aji critici, anulînd pe pîndă printr-o singură trîsură de condei, activitatea meritorie a unor critici tineri (pentru că, subliniază acerb I. R., acestia „nu aduc un fond propriu evident, caracteristici ale personalității lor și o reală sacagitate“).

Discuția despre poezie este, înăp, văzută din a-celălalt unghi subiectiv, temă de înțeles, deși ne gîndim că semnatarii articolului este și autorul unui volum de versuri care, la vremea lui, a fost analizat și criticat pentru unele din întîrșile lui discutabile: toamă — ce înțîmplare! — de cîtecili amonestați sever în articolul „Pătrundere și obiectivitate“.

Tudor ROTARU

VIAȚA UNIUNII SCRITORILOR

La Casa Scriitorilor, în cadrul comisiunii pentru literatură minorităților naționale a avut loc în seara zilei de 23 martie o întrînire la care s-a discutat cartea de schițe „Armonia“ de dătrul profesor de limbă germană, Franz Serech.

Cartea cuprinde o serie de schițe, abordînd aspecte variate ale actualității noastre socialiste. Autorul reușește să obțină o bună cunoaștere a frîmîntărilor sale, cu problemele ce se nasc în munca sa de zi cu zi.

La discuție au participat scriitorii critici literari, redactorii. Cel prezenți au făcut autorului o serie de observații prețioase în legătură cu munca sa literară. Astfel de discuții, legate de munca autorilor de limbă germană, R.P.R., vor avea loc și în viitor.

cronica literară

Aceste versuri noi ale lui A. E. Baconsky orec aproape toate dintr-un mîntu liric central. Poetul cîntă o simfonie prefăcătoare, pe care singur socialismul o în stare să o săvîrșească: țara și oamenii ei ies din noaptea inapoiilor milenare pentru a intra cu o fantastică rezoluție în universul celui mai înalte civilizații. În jur au loc astfel înfîlșări surprinzătoare de virsitate ale omenirii. Poetul ascultă vrîrșînd cîm „linii de înaltă tensiune fluerîz noaptea-n cîmpul Dumăii“. Romînia străveche, „slăj de albine sălbatice“ se îndepărtează tot mai mult, odată cu cele din urmă semne ale hotărîrilor înalte ogoare, cu „cele din urmă tăbări, îndoali, neîncredere“, cu „umbrelor celor din urmă bîrdese din care smulgea vîntul nocturn silabe de trestie“ (Cele din urmă). În toată materia irumpe febra deventrie. Peisajul trădează presimțirea înfîlșărilor sale viitoare. În această surprîndere de zvonuri ale grandioaselor creșteri istorice întîlnește Baconsky o sursă originală de poezie solemnă, fastuoasă și totuși simplă, fără aproape nici o pedoasă metaforică, serînd:

„Aud orașele mari care dorm în nisipuri și codri, Aud așezări viitoare ce dorm ghemuite în stînci, în văzduh și-n tăcutetea nopții ale minelor.“

„Voce din necunoscut!“ Poetul însuși se simte un om a două vîrște istorice. Născut la această „răspîntie roșie“, el o-n ochi mai vede „amarul“, iar cu altul „dimineasă rășîrînd din neguri“. Profilul-l constată că „seamănă jumătate cu luna / jumătate cu șirul de cal dispărînd în trecut“. (Liniește nouă). De aici și lirică a risipării eșurilor din surle, a destrămurării negurilor întîrșoare, și a dobîndirii calmului oamenilor, pe care au înceat să-l chinuie, „gîndul că nu (vor) putea fi mai mult decât cel dinainte, că toate vor fi ale celor mai puternici, mai mari / Și neîncrederea și îndoiala ori teama de cele ce vin din afară, / Și pustia părere de rău după cele visate cîndva“. Desoperirea certitudinilor existenței în munca eliberată de exploatare o cîntă așadar Baconsky și versurile lui fixează un astfel de sentiment unanim, cînd oamenii vîd „Dans în Octombrie“ (necîmpăcutul. „Tu, care-ai fost!“: „Tu căte-ai fost odăit, tu, care ești, tu, care / Veți fi — adesea iarna, plecînd în tîlnă ochii, / Duiosă-nțezărit-vel, căzută la picioare, / Umbra-mi înțîrșoare ca solzii unei rochii. Va fi înțezărit-vel, și dincolo de geam / Ninsorea de departe, venînd ca o pădure / Dusă de vînt — și-al serli hotar ce-l atîngeam / De-aitea ori ce arîpa, din nou va sta prin soare / Închippuri prin albul pierit și întînat...“.

„Imn către zorii de zi“ e un volum de maturitate. Cu ardențe lirice ridicate pînă la incandescență, cu puține piese care intrîne în vîșpăia poeziei nu se aprînd sau scot o flăcără chinușă și mult fum, el constituie o biruință reputată de autor asupra tendințelor care l-au împiedicat nu odată în

trezuit să-și valorifice pe deplin talentul. Am de făcut tîlnă cîteva rezerve. E evidentă, în acest volum, cum spunea din capul locului — apropierea poetului de realitate, interesul incontestabil pentru opera desăvîrșită construcției socialiste în țara noastră, adică pentru însăși desăvîrșirea revoluționară a vieții din jurul său, și se datorează ideea artistică interesantă și nouă de la care pleacă A.E. Baconsky, că și formula lirică originală pe care o adoptă. Înțîlniri acestora rare a două vîrște foarte diferite din istoria omenirii nu l-a să adîncească însă destul natura partizană. În defînitiv și marșul tehnicii capitaliste poate face ca în regiuni arhice să apară plîmii rețelilor de înaltă tensiune și ca în mijlocul unor așezări străvechi să răsără deodată semnele civilizației moderne. Sigur că prin o mulțime de detalii și prin chiar tonul poezilor sale, Baconsky sugerează că în socialismul procesul acesta capătă o formă deosebită, nu se face prin dislocări sălbatice, prin presuni strîmtoare. Tot ce e experiență prețioasă umană se păstrează, se asimilează opere constructive noi. Dar nu lipsesc nici antagonismele ireductibile, care nu se rezolvă decît prin luptă. Marx și Engels arătau încă în urmă cu un veac că „revoluția proletară este ruptură cea mai radicală cu relațiile de proprietate moștenite din trecut; nu e dește de mirare că în cursul dezvoltării ei se produce ruptura cea mai radicală cu ideile tradiționale“ (Manifestul Comunist). Socialismul nu este rezultatul unei simple creșteri organice. El se construiește printr-o neobștă activitate revoluționară pe toate țărîmurile.

Înțînat să soată în evidență cum lumea socialistă înțenește formele de viață patriarhală să facă un salt istoric, fără să-și sacrifice ceea ce constituie zestrea lor de omie, cum primitivitatea frustă descoperă civilizația, fără să mai treacă prin procesul de mutlare sufletească, pe

A. E. BACONSKY: „Imn către zorii de zi“

„Panta Rhei“ (admirabila „Rugă tăcută“: „Mă rog luminii să coboară / Umbrită peste pădure ca o boare / Brazilor adormiți mă plec să le sarut / Bărbile lungi — frunzului căzut / Pașii mei rar în povestea în soapte / Spalmicile cerbilor de mișcătoare...“) după cele înmîntușate din „Dans în Octombrie“ (necîmpăcutul. „Tu, care-ai fost!“: „Tu căte-ai fost odăit, tu, care ești, tu, care / Veți fi — adesea iarna, plecînd în tîlnă ochii, / Duiosă-nțezărit-vel, căzută la picioare, / Umbra-mi înțîrșoare ca solzii unei rochii. Va fi înțezărit-vel, și dincolo de geam / Ninsorea de departe, venînd ca o pădure / Dusă de vînt — și-al serli hotar ce-l atîngeam / De-aitea ori ce arîpa, din nou va sta prin soare / Închippuri prin albul pierit și întînat...“.

care-l presupun relațiile capitaliste, poetul împinge viziunea înțîrșărilor către o reprezentare căm idilică: „Păduri de drumuri adormiți se ridică din umbră și vin / Cîntînd pe drumuri înmîntate de lumina“. Uneltele au „un murmur blînd“, „toți și toate se duc undeva strălucînd în albastru“. Mișcarea se petrece într-un fel de somnă generală. Poetul vrea să sugereze ideea prefăciturii treptate, întîrșoare, printr-o operație vastă a istoriei, printr-o acțiune pluriară și imperceptibilă imediat. Dar toatămă aici preștește abstruți-zînd anumite aspecte partîlulare, nu „toți și toate, se duc undeva strălucînd în albastru“. Nu doar o muzică stîhfo-nică prezîntă aceste prefăcări și în desfășurarea lor se aduce adesea strîgătele luptei, „disonanțele“ de care pomîntese Baconsky, dar pe care omiță să le mai înțîrșărească. Cîleul „Doină de seară“ aduce ideea că mîntă pămînt, celebrată în volum, ar putea întâmpina și adversități. Dar versurile grupate aici se leagă pea puțin de rest, ea de astfel și cele întîlnute „Orașul eroic“.

Forțele ostile socialismului sînt văzute înșorînd „exclusiv din vîrșire neobștă ale „războinilor de pe Rin“ și autorul le prezintă autoconștientîndu-și pe un ton elegiac repetatele înfrîngeri. Viziunea idilică înmîntă ușor reprezentării organice. Poetul e tentat să vadă totul „crescînd“, ca plantele în lumină. Lumea se vegetalizează astfel pe nesimțite. Termenii de referință curenți devin „pădure Dornei“, „salcimii umili“, „seva multă, care pătrunde-n elmpuri și în maguri“, „larba căruntă“, „somnul liniștit al frunzelor“. Universul imagistic se contaminează de reprezentarea idilică a dezvoltării sociale. Anumite elipse poetice intervin acolo unde imaginea realității nu e de ajuns de concretă și se complăce să se păstreze în estompa reverșilor. Desigur această se petrece doar uneori și impresiile poetului sînt în genere vii și pline de prospectivă. Primejdia alunecării în clișeeu livrese am amînt-o, însă sîndcă vine dintr-un anume gust pentru poezie. El a introdus nu puține note de artîficialitate în creația mai veche a lui A. E. Baconsky. Stăpînită acum, această dispoziție se mai resimte pe alături în preferința pe care o arată poetul expresiei „distînce“. Așa apar formulele cu efecte incantatorii garantate dinaintă sau cu reverșării imagistice „nobile“, oriunde sînt plasate. Vreau să spun că există o asemenea rezonță poetică la care Baconsky face apel uneori, deși expresia directă străbătută în cazul lui de o autentică sensibilitate, de o eufonie fericită, ar suna mai personală fără atîtea „penumbre ale somnului“, „profile caligrafiate“, „străvechi turnuri gotice“ „urme fosforescente“, „zări verticale“, „copaci singuratici“, „artere de aur“, care poartă „sîngele toamnei“. Un asemenea stîh „distîns“, în stare să sufocă poezia, creîndu-i o atmosferă supra-eterată, intervine de pîndă de la început în „Gîtul de lebădă“:

Toate mîhnirile mele demult le-am înfrînt — N-a rămas decât lemnul vîroșilor sărîmate, Peste care noaptea dansează diavolii goi; Mina mea caută gîtul de lebădă Al ultimei tristeți care se ascunde. Unde e vară? Iată-i parcă umbra. Iată-i coroana de visc, iată-i urmă lăștă Pe-aceste dale de granit, iată-i făptura Împletîndu-se printre cuvîntele versului meu. Baconsky cel adevărat nu e aici, ci în altă parte, în versurile fluide și totuși agitate de marea dorului schimbării, a eternelor prefăcări înșîrșoare din „Imn către nelîntște“, dacă trebuie să dau un exemplu.

Ov. S. CROHMALNICANU

ERATA

În crînică la vol. Poezii de Al. Philippide, col. 1, paragraful 1, rînd 16—17 se va citi: „oricînd de contestabil este această dispoziție și oricînd grațiatate își asumă...“, col. 11, paragraful 4, rînd 4; „un peisaj moral supus...“.

finerilor

Tinerilor, voi suavi lungani,
existența voastră cea melodioasă
iscălește farmecul acestor ani
piinea parc-o face mai gustoasă.

Ce-au visat bătrînii luptători,
singele jertfit să schimbe-o lume
s-a mîlînit de zece ori
și-i firesc acum ce-a fost minune.

Chipeșă, de-aceea, fantezia voastră
are-n ea un nu știu ce tulburător;
pentru crinul lunii, cristalină glastră
pusă-i la fereastră-n vîzful tuturor.

Și de-aceea poate, primăvara
mai curată-i și mai fragedă prin ani.
Vă privește-ndrăgostită țara
finerilor, voi suavi lungani

cîntec de dimineață

Stau în jurul meu, în cercuri tot mai largi,
cerurile mov și cerurile-albastre
Unele sînt clare, altele sînt vagi...
Și-mi mut pasul și cu el se mută
cerurile mov și cerurile-albastre,
care-mi mușcă fața și-apoi mi-o sărută.

Mai rămîn mirat, și-o ațipire
duce rînd pe rînd, din trupul meu,
ba o mină, ba un ochi subțire,
într-o liniște fără culori, mereu.
Dar mă strigi, lumină, și-n timpane
glasul ca la geamul înghețat irumpe,
se ivesc mirate, diafane,
capete – și ochi și tîmple

Sar din somn prea repede și prea grăbit,
stînd aproape fără trăsături
pînă cînd mă dibuie, m-a și găsit
masca-nțîiei tale dulci făpturi

Și-mi încerc din nou, puterea-ntreagă:
cerurile mov și cerurile-albastre
rînd pe rînd, de ele însele mă leagă
cînd cu toatele și cînd sihastru,
cu-n odgon de nevăzut, în care
se prefac iar, rînd pe rînd,
sentimentele din mine-n revărsare,
colorînd, arzînd, strigînd.

fugă-n re minor, de Bach

Voi, raze de lumină, ducînd în vîrfuri
planetele-unui soare răsărînd
pe cerul sufletelor noastre

Aerieni paturi pe care
speranțele-n odihnă,
devin realitate

O, voi sunete
gravide
de frumusețe

Trec căprioare străvezii
fugărite
prin codrul tuburilor mari de orgă.

pentru că înot și zbor în sus

Pentru că înot și zbor în sus,
abia mă mai ajung din urmă
amintirile
ca niște bule de aer, undele
mișcătoare

...Globuri străvezii, globuri reci
luminate și întunecate,
azvîrlindu-mi pe grumaz
cite un trup de-al meu aburînd,
rămas din adolescență...

Pentru că înot și zbor în sus,
voi îmbrățișa luna
sau, poate, un trup de-al meu viitor

Cînd fac mișcarea înotului
înapoia mea se revarsă ondulînd
oceanul cu pești,
dar înoată din mine doar tălpile,
gleznele.

Cînd gestul aripei îl fac,
se prăbușesc înapoia mea
cascade de aer, amestecate cu vulturi,
dar numai pămîle-mi sînt în zbor,
numai linia vieții.

Pentru că înot și zbor în sus,
mi-e tîmpla-mpodobită de speranțe

ca pielele roșii de pene
și fruntea mea se află mereu,
în ceea ce va fi
iar trupul, în ceea ce există.

Pentru că înot și zbor în sus
voi îmbrățișa luna
sau, poate, un trup de-al meu viitor
cărui-a sînt
amintire, urcînd și arzînd.

evocare

Era un soare de pe vremea
covrigilor cu susan
Cu pușin înainte de-a se insera,
fiecare rază a lui
mirosea aromitor
ca șorțul mamei.

Naiba știe cum de mă rătăcisem
pe cîmpul plin de pietre,
de bălării și de bucăți de var,
în spatele zidului înalt pîn-la cer
și de cărămidă roșie,
al fabricii de sticlă
căzută în ruină.

Era o scară de lemn,
agățată de zid,
foarte lucioasă și tocită.
Și nu vă puteți închipui
cu cite rani plăcute m-acopeream de glorie,
îvingînd în duel
pe vestitul cavaler Bayard,
a cărui poză o rupesem dintr-o carte !

Tipătul berzelor rătăitoare,
lăsa pîn'la urechea mea un odgon,
și eu mă căjăram pe el, în soare,
și-aici – o, voi, aventuri viitoare,
pînă cînd, la inserare,
ding-dang, ceasul primăriei cel mare,
mă alunga cu o zare,
cu o miraculoasă și tremurătoare zare

...ding – dang, și fugeam, chiuînd,
filînd, aburînd,
cuprîns de mirare
Ding – dong, de o mare mirare,
că nici una din rani nu mă doare.

melodie povestită

Sprîjineam dungatul aer,
între ochii tăi și-ai mei,
sprîjineam dungatul aer
al acelei după-amiezi
cu frunze galbene-verzi.

Între dulcile timpane,
sprîjineam un sunet lung.
Degetele diafane
îl ating și parcă smulg
din ființa auzită a secunde
de atunci,
trupurile noastre lungi.

Ce frumoase și ce line
suitoare-n înălțime
Și cu mantii lungi de nori,
cu stele la subjiori...

visul unei nopți de iarnă

Apărea în stele dințate,
chîpul tău de atunci, numai contur.
Nopțile tale, în nopțile mele.
Stam lungit pe zăpadă, privirea
îmi hoinărea printre cetini, în jur.

Și nu mi-era frig. Dimpotrivă.
Abuream tot ca o piine albă

Stelele mă priveau curloase.
O, tu, carne a mea visătoare,
o, voi, fosforescentelor oase.

Tot viitorul călătorea, călătorea,
de sus, de sub norii cei nevăzuți,
pe fulgii cei albi, căci nîngea,
dragostea mea i-apăsa, apăsa,
și ei mi se topeau în răsufulare.

Pîn'la genunchi mi s-ar fi scufundat piciorul
dacă-aș fi vrut să calc peste gheață,
pînă la cot mi-ar fi intrat mina
de-aș fi voit să mă sprîjin mai bine,
de trunchiul bradului de lîngă mine.

Dar eu abuream trîntit în zăpada
ce se topea, mi se topea sub trup.
Apoi se topea pămîntul și piatra
și m-aș fi agățat de cer
dar mi-era teamă că-l rup.

Astfel ajungeam în fundul pămîntului
tăind, cu trupul, un con de vulcan
Stelele, capete fără trupuri,
mă iubeau, luncînd simultan
pe-o secundă cît ora, pe-o oră de-un an.

E iarnă și eu stau întins pe sub cetini,
și miezul de lavă îl iau și îl pun
sub creștet, și tot nu adorm.
Și, într-una,
din mine spre tine răsar și apun.

cîntec fără răspuns

De ce te-oi fi iubind, femeie visătoare,
care mi te-ncolăcești ca un fum, ca o viță de vie
în jurul pieptului, în jurul tîmplelor,
mereu fragedă, mereu unduitoare.

De ce te-oi fi iubind, femeie gingașă
ca firul de iarbă ce taie-n două
luna vîrteacă, azvîrlind-o în ape,
despărțită de ea însăși
ca doi îndrăgostiți după îmbrățișare...

De ce te-oi fi iubind, ochi melancolic,
soare căprui răsărîndu-mi peste umăr,
trăgînd după el un cer de miresme
cu nouri subțiri, fără umbră.

De ce te-oi fi iubind, oră de neuitat,
care-n loc de sunete
gonește-n jurul inimii mele
o herghelie de minji, cu coame rebele.

De ce te-oi fi iubind atîta, iubire,
virtutei de anotimpuri colorînd un cer
(totdeauna altul, totdeauna aproape)
ca o frunză căzînd. Ca o răsufulare-aburită de
ger.

nevăzute flori

Plante mătăsoase, nevăzute flori
sînteji voi, gîndurilor,
voi, visurilor,
crescîndu-mi din frunte
ca dintr-un cîmp.

Și vin nopțile de vară
și plîsurile lungi ale razelor
vor, în zadar, să le smulgă
E o luptă-ntră pămînt și stele
o, e-o minunată luptă-ntră pămînt și stele.

Plante mătăsoase, nevăzute flori
sînteji voi, gîndurilor,
voi, visurilor;
cu cît vă ridicăți mai svelte,
mai biruitoare,
mai fluturătoare în lumină,
trupul cel vinjos,
se afundă în pămînt
ca o femeinică
rădăcină.

elogiul muncii

E timpul des
ca o sprînceană de bărbat,
e timpul pretutîndeni des
unde-mi duc inima și unde mi-o abat.

Sonda de fier, schela de lemn,
înghesuie în ea un timp dedat
creației, sub cerul demn
azi nouă muncitorilor redat.

Nici firul ierbiu zvelt și amărui
nu-i singur ca la începutul lumii
ci întreit în el, e timpul lui,
de mina mea ce l-a sădit minunii.

desen de ion vlad

VERSURI DE NICHITA STĂNESCU

ONEȘTI

de

ALEXANDRU SEVER

Noul Onești s-a înălțat pe aria vechiului țig, prin dispariția treptată a acestuia. În cel de-al doilea etaj de cind se construiește, noul și vechiul Onești vor fi cunoscute momente de convulție. Astăzi, ca să reconstituim ceva din vechiul țig nu-ți mai ajung amintirile localnicilor; trebuie să răscotești cine știe ce fototecă sau să îți imaginezi după chipul și asemănarea celor câteva case obosite, uitate undeva printre dărâmiuri și blocuri. Nu prea departe de noile clădiri, asaltate de valul crescând al noilor construcții, cu nouă etaje, o veche paragină mai adaptată încă centrului telefonic; dar palatul local al telefoanelor, înălțat în mijlocul orașului, svelt și elegant, făgăduindu-ți deși cu noua sa aparatură o prezență activă.

Până în cițiva ani, o clădire veche care să mai slujească la ceva, măcar unei comparații, va lipsi probabil cu desăvîrșire. Transformarea este de pe acum atât de radicală, încît poate nici n-ai fi drept asocioti că Oneștiul nu îl continuă doar pe cel vechi; de fapt îl înlocuiește. Din vechea așezare nu a mai rămas — se poate spune — decît numele și substantivul derivat: oneștean.

Dar pînă și numele are azi o altă rezonanță, ca și cum în cuprinsul unui vechi clopot s-a turnat un zvon nou, mai bărbătesc și mai tare. Cît privește „oneșteanul”, nici acesta nu mai e ca altă dată, un ins incert între uman și surcut, un țigrovet cu umbra unui țaran. Oneșteanul de azi e de regulă muncitor și chimist.

Iar Oneștiul e un oraș crescut atît de repede, încît cele mai vechi dintre noile clădiri n-au avut timp să îmbătrînească, iar ultimele construcții le imprimă, datorită unui raport de simpatie arhitectonică, ceva din structura prosepmitilor lor.

Oamenii

Vechi cu adevărat e numai pămîntul, vechi sînt drumurile, riurile și viiturile lui. Aici se întinesc drumuri care leagă Transilvania de Moldova; aici se varsă în Trotus: Tazlău-Mare, Cășinul și Oltuzul; aici Austru de la vest, Bălărețul de la sud și Crivățul își dispută cerul și anotimpurile. Dar cît de vechi ar fi pămîntul și legile lui, cine poate să prevadă tot ce-l în stare neastîmpărului creator al omului? Drumurile le poate asfalta cum a asfalta minunata șosea către Brașov; riurile le poate domestici, așa cum a regularizat zpa Cășinului. De ce n-ar schimba omul într-o zi, de va fi nevoie, chiar și regiul viiturilor? Oare, mările „rafinării” și combinatele chimice cu care oneșteanul concurează laboratoarele complicate ale naturii nu sînt ele inese, unul din amile de semne ale acestei puteri noi cu care omul transformă natura și se transformă pe sine? S-ar zice că de cind a întins un deget printre stele, omul nu și-a consolidat numai conștiința puterii sale, ci și-a confirmat mai parcă din nou — obligația, contractată odată cu primele salvate ale revoluției socialiste, de a deveni ei însuși, demn de marea lui destin.

Inginerul șef

Vlădescu Nicolae a fost dulgher. Azi e inginer-șef al șantierului. Iși răsufoște buzele parcă ar vrea să reprime cu această mișcare orice

emoție a inimii; își pleacă o clipă pleoapele: ai zice că încearcă să adune undeva, pe un ecran interior, imaginile unui zbor fantastic.

E o depășire, o înălțare, o transformare. Acum 19 ani ar fi fost tot atît de realizabilă ca un sait de pe o planetă pe alta. Uluitoare, la urma urmelor, nu e posibilitatea implicită în natura omului de a deveni; uluitoare e viteza și natura transformărilor.

Există o întreagă tehnică a stimulării plantelor: li se poate grăbi creșterea, li se poate modifica structura, li se poate dărui o nouă floare, li se poate imprumuta o altă culoare, li se poate altui o gingașie în plus, li se poate propune un alt parfum; își poți oferi un rod mai bogat și o nouă frumusețe. Dar omul? Orice transformare angajează soarta întregii sale ființe, echilibrul său intim, cu o putere care acționează într-unite și desbinată forțe atît de complexe, încît probabil că niciodată nu vom putea prevedea și descrie exact toate preferențele psihologice, morale și intelectuale.

La 25 de ani, Vlădescu era încă dulgher. Așadar, 25 de ani din viața s-a știut un om modest, pe un anume făgaș; pierdute pentru învățatură păreau aptitudinile, suplețea și disponibilitatea anilor prețioși ai adolescenței. Dulgheria era deja, cu siguranță, o ocupație de 19 sau 15 ani. La vîrsta asta omul știe destul de bine ce este, ce vrea, ce năzuiește; spiritul, oricît de vioi și de suplu, se împacă mai greu cu schimbarea; nu mai așteaptă pentru propria sa devenire răsturnări totale, chiar dacă uneori le visează și totuși schimbările au venit.

Distanța dintre ceea ce era un om modest, oricît de înzestrat, și ceea ce năzuia să devină, oricît de s-ar fi strădui, distanța odinioară cu neputință de străbătut, sau străbătută doar în cine știe ce împrejurări excepționale, uneori cu efortul succesiv al citorva generații — a fost parcursă acum în cițiva ani. Sint acestea recordurile Revoluției. Numai cițiva ani în viața unui om ca Vlădescu s-au dovedit deajuns pentru a-l înălța la un alt orizont, pentru a-l înzestra cu o nouă înțelegere a lumii și a culturii ei, pentru a sădi în el o nouă ambiție, pentru a organiza în el un nou echilibru, pentru a-i solicita o contribuție superioară. De ce să ne mirăm atunci că o asemenea amintire poate să aibă ceva din puterea îndrăgimilor de a hărăzi o clipă de amneală?

Că asemenea salturi în viață, cu ocazională prelungită în conștiință, au găsit întotdeauna oameni înzestrați, inteligenți și tenaci care să le realizeze această e, neîndoielnic, adevărat. Dar biruința lor era excepțională; condițiile grele în care se realizau, imprimau adesea existenței lor caracterul unei aventuri. Ceea ce face însă țaria sufletească a unui om ca Vlădescu Nicolae și valoarea social-politică a unei împliniri de asemenea proporții — e tocmai conștiința precisă că nu e vorba act de miracolului unui caz izolat.

— N-am fost singur... În promopia mea au fost cîteva sute... Scoși din producție și trimiși la învățătură... Imi vorbește inginerul Erdely Andri care l-a precedat aci, în Onești, în postul de inginer șef al șantierului și care a devenit

ulterior director general al întreprinderii de construcții—montaj de pe Valea Trotușului: a fost zidar; imi pomeneste de inginerul Tavața Ioan devenit mai apoi vicepreședinte al Sfatului Popular Constanța: zidar cîndva și el. Cînd asemenea oameni și alții ca ei se realizează, realizarea lor e o parte a unui fenomen care se întîmplă pentru noroc și întîmplare. Întîmplarea nu moștește fapte mari. Norocul slujește numai aceluia care și-l face cu minile lor.

— N-a fost deloc ușor, imi spune inginerul șef. Am avut colegi, oameni și mai în vîrstă decît mine, unii însurați, cu greutăți familiare... Trebuia să asimilăm mult și temeinic. Nimic n-ar fi fost cu putință fără sprijinul direct al comuniștilor, fără străduințele lor.

După absolvirea facultății de construcții, a trecut pe șantier: Tg. Ocna, termocentrala din Comănești, vilele din Sîlnic-Moldova... Onești. A fost șef de lot, șef de șantier, și inginer-șef. Devine membru de partid. Se căsătorește. Are copii. Răspunde de construcțiile Oneștiului. Conduce un vast șantier cu 3000 de muncitori. Existenta sa e a unui om care tinde să realizeze toate posibilitățile, să-și subordoneze toate eforturile unui țel înalt.

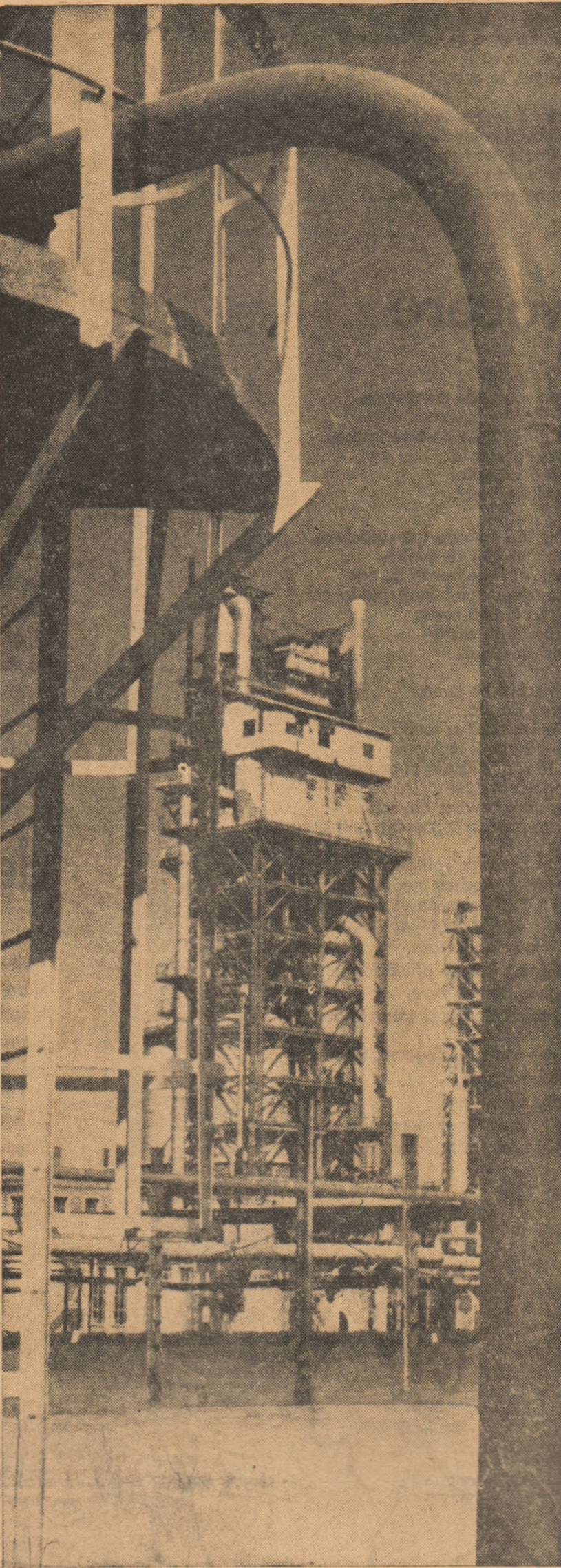
E un brunet svelt, uscat, cu ochi inteligenți sub sprincene negre, cu mustați mică, cu mîini fine. Am avut prilejul să-l aud discutînd cu niște tineri ingineri modificările unei corăbii; l-am văzut intrant în problema acordării unor concedii nejustificate; l-am observat pe cînd semna cu o iscălitură perscurtată, un stat de salarii, o scrisoare, o cerere... Pare metodic în tot ce face. Cînd vorbește distinge întotdeauna ce e esențial de ceea ce nu e, urmărește în expunerea sa o logică, o lemurizare a explicațiilor de la simplu la complex. Nu-i plac aprecierile aproximative. Are întotdeauna ceva de precizat. Precizează dar fără pedanterie. E rece fără a înceta să fie amabil. E un fel de a fi rezervat, fără a se refuza oricărui examen. Cînd imi vorbește de înfățișarea viitoare a orașului, o face cu entuziasmul cîntărit al unui om sigur de viitorul lumii sale.

Șirbea

Șirbea Ion e tîmplar, mecanic, modelist-belonaie. Tatăl său e romin, mama unguroaică. Fiu de țaran, a făcut cărăușie, a fost cioban la oi și paznic la cai; asta nu l-a împiedicat între 17 și 20 de ani să fie fochist pe linia Dej—Salva-Mare, cărăuș pe drumul de fier.

Meseria de modelier și mecanic a învățat-o în Uniunea Sovietică. Poate că tocmai meseria bine însușită și farmecul ei deosebit să fi pregătit momentul de ruptură cu satul; în timp ce tatăl său a rămas agricultor și e azi președintele gospodăriei zootehnice din Ghimes, Ion a devenit muncitor. În Onești, e din 1954. De prima dată a intrat la atelierul de fabricare. Nu știa că va ajunge într-o zi secretar al organizației de partid.

Cînd vrea să-mi dea o idee despre munca sa, imi vorbește despre tiparele pe care le-a confecționat pentru blocul experimental F. 18. L-am văzut oare? A trebuit să facă vreo 240 de tipuri de tipare. A lucrat la ele aproape un an. Desigur, cu ajutorul altora. Au fost fo-

Fotografia:

DAN GRIGORESCU

toșite de peste cincizeci de ori. Dar de cofrajele glisante am auzit? Tot în seama brigăzii lui sînt!

Încearcă impresia, ascultîndu-l, că ar fi în stare — cu străvechia aptitudine a țaranului care pe fiice degert are cite o meserie — să clădească singur un oraș întreg, precum se obișnuiește la țară să-și facă omul singur toată casa.

Popescu

Mozaicarul e un oltean înalt, slab; chelia de pe mijlocul capului pare să se fi compensat cu mustră de sub nas. Te privește atent, cu ochi căprui. E un țaran cu vin-diac cenușiu.

Cum s-a făcut acest fiu de țaran mozaicar, nu află. L-au trimis de acasă la 12 ani: „Băiete, du-te în lume să ciștiși și tu!”

Și acest Popescu știe fan știe atît de multe, nu are pe acte decît o singură clasă primară. Una. Prima dintre clasele primare. Atît. N-a putut agonisi mai mult. Dar imi spune deodată, între altele multe și amestecate, că are o fată profesoară. A făcut-o profesoară de limba română și istorie. Și în ambiția împlinită deosebită mîndria lui arzătoare, cum bănui în porțelanul fin, lăutul incandescent.

Plimbare cu ghid

Să te rătăcești de unul singur, a-cesta e prima plăcere într-un oraș necunoscut. Să-l redescoperi în tovărășia unui ghid plăcut și să-ți fixezi impresiile cu explicațiile lui, asta este o altă plăcere. Prima bucurie în-a face-o în primul ceas, pe un cap, a doua o bucurie cînd îți se oferă. Mie mi-a oferit-o întîmplarea. Oamenii de pe stradă.

Care va fi primul meu ghid? Primul om care imi iese în cale. Un tînar înalt, solid, cu părul tuns, perie. Încheiat cu oase mari, late, puternice, se mișcă totuși lesne, cu pași mari, elastici, de sportiv. Uneori fluturî cu capul șițel pe spate, ca și cum ar căuta în cer, în plînă zi, nu știu ce inspirate teribilă. Mi-l propun drept călăuză și mă țin de el. Cu zece pași substanțiali, parcug într-o clipită distanța dintre două etape de dezvoltare a orașului. Curțile interioare mici, cutropite de verdeață, mobilate pliticos cu bare pentru covoraș și tînelice pentru gunoșie, le-au lăsat locul acum curți interioare mari, degajate, cu spațiul abil organizat în care verdeață tînde să devină ceva mai mult decît un element de decor — un cadru odihnitor.

— Bună dimineață! Bună dimineață! În fața mea se încrucează alți doi oameni și nu știu după care să mă iau: unul foarte grăbit, altul sprijinit într-un baston.

— E director... mă lămurește din mers cel mai în vîrstă. Și cu aceea comunicativitate plină de simpatie care se stabilește uneori între oameni ce nu se cunosc, imi pomeneste plin de respect — alături de numele unei întreprinderi chimice constituită din niște inițiale misteroase — și un nume propriu, în-descifrabil ca o iscălitură grăbită.

Parcug o lungă, nesfîrșită magistrală. Sînt aici clădiri plătate deasupra nivelului străzii, orientate cu mai multă fantezie, cu fațade colorate, separate de stradă cu largi covorașe de verdeață. Ici, colo, traverse din plăci de beton taie covorul de iarbă și coboară în stradă pe trepte de ciment. În această parte, orașul are un aer de stațiune balneară; imi aminteste într-un fel de nouă îndepărtatului Sîlnic, cu promenada aleasă în trepte. Este totuși o mare deosebire între orașul întotdeauna agitat al chimiștilor și blinda forțată de sezon a unui oraș de hoteluri, iar expresia cea mai frapantă a acestui Onești statornic mi se pare a fi, oricît ar părea de curios — pădurea neobișnuit de deasă a verzeilor metalice crescută din plătoaș acoperișurilor ca să colecteze în rîmnișul ei simetric imaginile călătoare ale lumii.

— Imi dați voie?... Un țaran grăbit, asudat și bărbos, se substituie brusc ghidului ocazional, ca să mă conducă drept într-un magazin central.

Mă strecoar prin forțata unanimă, printre vînzători și cumpărători, ca

să descopăr în cele din urmă ambianța admirabilă. Și un lucru interesant: radiațiile caloriferelor au fost eliminate din spațiul magazinului; încălzirea se face din tavan! Deosebesc într-adevăr, țevi nichelate, încadrate de casete dreptunghulare cu tuburi lungi, albe, caracteristice iluminării fluorescente; tezaururile laolaltă, în tavan, par să realizeze, după modelul soarelui suspendat în univers, o unică sursă de lumină și căldură.

Cînd minute mai tîrziu, o fetiță mă întreabă unde-e piața. Nu știu, fîșește, întreb pentru ea.

— Dacă nu s-o fi mutat — mi se răspunde zîmbind — o fi tot acolo unde era săptămîna trecută. Și ne explică pe unde s-o luăm. Ghidul meu anonim nu are mai mult de zece ani și mă țin de el să dezleg misterul pieții acestuia ce-și caută se vede locul și nu îndrăznește să se consolideze nicîieri altî timp cît orașul, în plină construcție, își caută încă înfățișarea cea mai avantajoasă.

Statuile

Încrucșările geometrice ale străzilor îți sugerează uneori un rendez-vous protocolar. Unde sînt statuile orașului care să înfrățească la răscrucei privirile admirative?

— Fac coadă la beneficiar! Imi răspunde un oneștean, bucuros că a plasat o replică.

Imi amintesc într-adevăr să fi văzut încă astă-vară, la ușa unuia din serviciile Sfatului popular, cîteva statui albe-cenușii, demontate în piesele constitutive: un torș, un cap, un braț... Încercăm în atitudinea înjumătățite, păreau în spațiul îngust al culoarelor niște apariții fabuloase.

De astă dată, descopăr cîteva statui întregi. Să mă fi înșelat eu astă-vară? Un minier de ghips se odihnește în curte, lîngă ușă; o țărancă cu seceră și snopi așteaptă răbdătoare sub o fereastră, prilejul de a se satornici în vreo grădină; un „Făuritor” de Barașchi, cu cloac greu pe icoană, cugetă în capul scării, cum să coboare în stradă. Un paznic atent, strînit de interesul meu, mă lămurește amabil:

— Mai avem și în magazine!

Lungă călătorie între două uși

Muzeul orașenesc, mai degrabă un cabinet muzeal, se află în aceeași clădire cu agenția de volaj. Imi place să văd în această împrechere originală un spirit buclucă și volos, mai degrabă dect un excesiv economic, care a înțeles muzeul ca și agenția ca pe un prilej pentru o călătorie. În muzeu, litografiile cu note explicative și expozite nu lipsește de interes, de la virful de săgeată la oale de lut, la trimiș într-o clipită în trecutul cel mai îndepărtat al umanității; la agenție, stive întregi de cartonaje depozitează posibilități pentru călătorii în toată țara, pe toate traseele prezentului socialist. Din era cavernelor în epoca betonului e distanța dintre două uși. O ușă s-a închis și s-a deschis: o imensă bătaie de aripă. Sînt în pragul Oneștiului.

Între ieri și azi

Vizitez șantierul unui viitor cinematograf. În jurul meu ziduri netencuite, plafonul nefinisat, cu rețele metalice printre care circulă răscucite, burleane de aeraj... Trece prin uși fără geamuri, Eliberat de obeșala de a perla o clăntă, văd prin încaperile încă nefinisate, locul fiecărui detaliu al viitorului cinematograf, aud deja tumultul confuz al spectatorilor... Mă plimb între „azi” și „mîine”, plec și revin, mă îndepărtez și mă întorc cu ușurință miraculoasă a unui erou de basm, stăpîn pe o formulă semantice. O ușă fără geamuri: timpul a devenit transparent.

AȘTI SĂ ARI ÎN CONSTIINȚE

Urmare din pagina 1

mină, întors și pe o față și pe cealaltă, cu uluire. Este o fotografie „în piatră”, luată în terțiar, iar zborul peștelui în instantaneu de rocă se mai simte încă. Expunerea s-a întrerupt. Comentariile turbulente ale sălii, disputa pentru „probă” fac greu posibilă urmarea.

— Vrem înapoi *Signatus incompletus!*

Dar *Signatus* nu se mai poate întoarce. Se întoarce în fine după un sfert de oră (era), dar în completus... fiindcă cineva a rupt din el o bucată.

— Cine a rupt peștele? tună președintele Sfatului popular.

N-are importanță! Cineva a vrut să încerce dacă peștele n-a fost acume desenat în piatră. Iar acel cineva este decît un curios. E și el mai important!... Altfel... Întrerupere deschisă — își amintesc că la marginea satului, într-o pădure, se află un bolovan cu urme de scoică. Pe acela nu l-au aranjat, desigur, acolo, nici arheologii și nici naturaliștii de la muzeu; e o probă pe care au văzut-o mulți și care a deschis curiozitatea largă a tuturor. Prin această bresă, tăiață prin experiență, intră *Mamutul*... Dintele de 6 kilograme e cîntărit în fiecare palmă, iar cînd imaginația comină a vorbitorului și a sălii îl reconstituie după metoda Cuvier, oamenii ridică ochii în tavan, încercînd uimiți să cuprîndă uriașul în mamutienele lui forme și dimensiuni.

— N-ar încăpea nici în biserică, remarcă un tînar, iar constatarea dezlănțuie risul.

Dar sîm călătorii prin ere. Am participat — cu toții la experiențele contradictorii ale planetei, acoperită treptat cu cele mai neașteptate forme de viață, pînă în zorii ivirii omului.

— Cum e cu cele șapte zile?

Întrebarea s-a formulat-o nimeni, dar stăruie în multe perechi de ochi. N-a formulat-o nici vorbitorul. Răspunsa e conținut în însăși expunerea lui, prin probe, prin fapte, prin întreg lanțul de fenomene evocate cu adieziunea sălii sau privit cu rezervă, prin însăși „scoalea” timpului pe care mințile o fac sub ochii noștri, pe tăcute.

Lumea începe din anul 7471, strigă un glas gros, bătrînesc, și încăpătînit, nedismulind o agresivă pomire de ofensă.

Copiii din jurul mesei cu expozate nu-și stăpînesc risetele, tinerii din adropere zîmbesc. Cercetătorul nu se descumpăneste, își dă seama că va trebui să reia scooteala din nou. Tot așa am reluat din nou, iar rîși și larși, în urmă cu numai un an, scooteala veniturilor din mica lui gospodărie, în aceste interminabile serii de calcul din vremea colectivizării. Dar Sovă nu răspunde intenției tăioase, ci pare să treacă „dincolo” cu arme și bagaje:

— Dumneata ai scocotit bine. Ai adunat numărul anilor din calendarul nostru cu 5508, anul pe care Biblia îl scootește drept primul capăt al lumii. Fac într-adevăr 7471 de ani bătîtu pe muchie... Dar ce ne facem cu ceilalți ani pe care Cartea nu-l cuprînde, ce ne facem cu timpul în care viața și omul au existat, după cum ne dovedește cunoșterea? Nu-i mai socotim!

— Omul s-a acoperit cu tăcerea neliniștită a sălii, lîind cu el — din ea — nițică îndoială și neliniște. Va trebui să reia scooteala din nou?

— Să reluăm povestea din timpul în care a apărut, aici pe pămîntul nostru, și omul...

Si-a început expunerea arheologul Iulian Antonescu, cercetător pasio-

nat al trecutului dacic, autor al unuiu dintre cele mai bogate și interesante muzee regionale din țară, ilustrînd această epocă istorică. Acest tînar om de știință este înainte de toate, un focus. Arheologia pentru el este *gîndire contemporană*, investigație științifică marxist-leninistă, știință ofensivă menită să-i prelungească omului nostru conștiința istorică și să-l facă mai demn în superioaritatea lui. Este și restul lui țel, pe care am angajează aici. A cheltui, așa putea spune, aceeași energie, aceeași perseverență, aceeași fantezie și inventivitate ca la săpăturile, ca la deschiderea unei tranșee inedite, unde arheologii se bizuie pe propria lopată și pe intuiția certă a unei descoperiri. Era desigur multă, mult balast peste curiozitatea vie, inhibată duminical, prin acel „crede și nu cercete”, dar omul de știință înarmat cu însușirile unui talentat psiholog și activist cultural a știut să ajungă la stratul viu.

— Iată toporul omului vechi!

Arma de gresie sfîșiată a dat ocol adunării, ca și săpăliga din corn de cerb, ca și seceră aurie de bronz, misterioasă ca o hieroglifă.

Agricultorul de la Valea Mare, află pe cea de a cincea treaptă a societății, dar încă prizonier spiritual înaintașilor dispăruiți, a luat pieșele, le-a cercetat cu migală, admirînd măsărea execuției, zîmbind totuși față de primitivismul și neștiința strămoșilor de mai demult. Omul minuid tractoro și combine, călătorind cu șaptezeci pe oră sau navigînd în aer, zîmbea în fața toporului de gresie, apreciîndu-l ca pe o jucărie de copil.

A trebuit ca cercetătorul să facă elogul acestui strămoș, curajoș și inventiv, superștînos, fragil, neștiutor, dar perseverent și tenace, în-

călerat într-o luptă disproporționată cu natura misterioasă și ostilă, om care ne-a lăsat moșteniri și cîinele, și animalul de muncă, și semințele de piine, și curiozitatea lui teafără.

— Cui se închina?

— Dar să vedem de ce?

Expunerea este împinsă, în chip precipitat, către istoria religiilor. Omul de la Valea Largă voia să afie cum vedea strămoșul său lumea, iar cercetătorii stabilea cu meșteșug despărțiri și consonanțe. Neputința strămoșului, spaimete și neliniștile lui, avaturile lui de vîinator și agricultor improvizat trăiau acum din nou în tablouri vii și colorate, conduse logic spre consecința științifică, trezînd zîmbetul de negare a superștîncii, la nepotii.

— Iată una dintre zeltățile lor!

Se prezintă sălii o splendidă figurină antropomoră, tip Cucuteni, de semîntud rodnică. Femele o refuza, cîteva bătrîne își acoperă ochii, negînduîndu-și să privească măcar acest „idol” păgîn. Palma bărbătescă primește totuși „temeia cucuteniană”, cu trunchi stilizat-atletic și șolduri mari, sugerînd puterea fertilă. Din palmă în palmă, ca din leagîn în leagîn, mica zeltate în tonuri de ocru trece printre suname și căciuli, cu inocența trupului ei despuiat.

— Cine are de pus întrebări?

S-a străbătut prea multă istorie a vieții și prea multă viață pînă în pragul istoriei omului, ca a întrebările să se oprească în prag. Întrebările curg. Diverse, contradictorii, pătîmășe, avid, cu chiele sau numai cu lăcăt, din eugietare, din judecătă, cele mai multe din nedeta curiozitate bruitoră.

— Cui se închina?

— Dar să vedem de ce?

Expunerea este împinsă, în chip precipitat, către istoria religiilor. Omul de la Valea Largă voia să afie cum vedea strămoșul său lumea, iar cercetătorii stabilea cu meșteșug despărțiri și consonanțe. Neputința strămoșului, spaimete și neliniștile lui, avaturile lui de vîinator și agricultor improvizat trăiau acum din nou în tablouri vii și colorate, conduse logic spre consecința științifică, trezînd zîmbetul de negare a superștîncii, la nepotii.

— Iată una dintre zeltățile lor!

Se prezintă sălii o splendidă figurină antropomoră, tip Cucuteni, de semîntud rodnică. Femele o refuza, cîteva bătrîne își acoperă ochii, negînduîndu-și să privească măcar acest „idol” păgîn. Palma bărbătescă primește totuși „temeia cucuteniană”, cu trunchi stilizat-atletic și șolduri mari, sugerînd puterea fertilă. Din palmă în palmă, ca din leagîn în leagîn, mica zeltate în tonuri de ocru trece printre suname și căciuli, cu inocența trupului ei despuiat.

— Cine are de pus întrebări?

S-a străbătut prea multă istorie a vieții și prea multă viață pînă în pragul istoriei omului, ca a întrebările să se oprească în prag. Întrebările curg. Diverse, contradictorii, pătîmășe, avid, cu chiele sau numai cu lăcăt, din eugietare, din judecătă, cele mai multe din nedeta curiozitate bruitoră.

— Cui se închina?

— Dar să vedem de ce?

Expunerea este împinsă, în chip precipitat, către istoria religiilor. Omul de la Valea Largă voia să afie cum vedea strămoșul său lumea, iar cercetătorii stabilea cu meșteșug despărțiri și consonanțe. Neputința strămoșului, spaimete și neliniștile lui, avaturile lui de vîinator și agricultor improvizat trăiau acum din nou în tablouri vii și colorate, conduse logic spre consecința științifică, trezînd zîmbetul de negare a superștîncii, la nepotii.

— Iată una dintre zeltățile lor!

Se prezintă sălii o splendidă figurină antropomoră, tip Cucuteni, de semîntud rodnică. Femele o refuza, cîteva bătrîne își acoperă ochii, negînduîndu-și să privească măcar acest „idol” păgîn. Palma bărbătescă primește totuși „temeia cucuteniană”, cu trunchi stilizat-atletic și șolduri mari, sugerînd puterea fertilă. Din palmă în palmă, ca din leagîn în leagîn, mica zeltate în tonuri de ocru trece printre suname și căciuli, cu inocența trupului ei despuiat.

— Cine are de pus întrebări?

S-a străbătut prea multă istorie a vieții și prea multă viață pînă în pragul istoriei omului, ca a întrebările să se oprească în prag. Întrebările curg. Diverse, contradictorii, pătîmășe, avid, cu chiele sau numai cu lăcăt, din eugietare, din judecătă, cele mai multe din nedeta curiozitate bruitoră.

— Cui se închina?

— Dar să vedem de ce?

Expunerea este împinsă, în chip precipitat, către istoria religiilor. Omul de la Valea Largă voia să afie cum vedea strămoșul său lumea, iar cercetătorii stabilea cu meșteșug despărțiri și consonanțe. Neputința strămoșului, spaimete și neliniștile lui, avaturile lui de vîinator și agricultor improvizat trăiau acum din nou în tablouri vii și colorate, conduse logic spre consecința științifică, trezînd zîmbetul de negare a superștîncii, la nepotii.

— Iată una dintre zeltățile lor!

Se prezintă sălii o splendidă figurină antropomoră, tip Cucuteni, de semîntud rodnică. Femele o refuza, cîteva bătrîne își acoperă ochii, negînduîndu-și să privească măcar acest „idol” păgîn. Palma bărbătescă primește totuși „temeia cucuteniană”, cu trunchi stilizat-atletic și șolduri mari, sugerînd puterea fertilă. Din palmă în palmă, ca din leagîn în leagîn, mica zeltate în tonuri de ocru trece printre suname și căciuli, cu inocența trupului ei despuiat.

— Cine are de pus întrebări?

S-a străbătut prea multă istorie a vieții și prea multă viață pînă în pragul istoriei omului, ca a întrebările să se oprească în prag. Întrebările curg. Diverse, contradictorii, pătîmășe, avid, cu chiele sau numai cu lăcăt, din eugietare, din judecătă, cele mai multe din nedeta curiozitate bruitoră.

Urmare din pagina 1

țel tare, ulcioare lungi, cu sold mîngiat. Palmele olarilor sînt uscate, aspre și sub unghii li s-a adunat lutul roșu și întărit.

Imi amintesc de de minile hlaburului, de minile colectivizatorilor, în tîlniți în drumurile prin satele apropiate, și mă gîndesc că fără ele pămîntul nu mi s-ar fi arătat în deplina lui frumusețe.

Ulcioarele, fructele, legumele, hlabii de la „Electrocaramia”, toate, rotindu-mi-se în față, mă duc din nou cu gîndul la planete. Sau, comparația revine, trezînd în mintea mea de „o știră de campanie” notată în comuna Mihai Viteazu, la gospodăria agricolă colectivă. „Arișul”? Poate. Știră e oarecare: „campania de primăvară a fost pregătită din vreme pentru a putea termina lucrările de sezon în cel mai scurt timp. Probele de germinație au dat rezultate bune, semințele au fost asigurate din vreme. Conform contractului încheiat cu S.M.T.-ul, pe ogoarele gospodăriei noastre lucrează permanent 10 tractoro. Dacă am putea face toate lucrările agricole în același timp, dar nu se poate, sfîndec ea o anume egalare în timp, campania de primăvară ar fi terminată în maximum 7 zile!”

Imi place precizia acestei știri: o săptămînă, strîns în timp, pregătite piine și legumele și fructele și vinut unui an întreg. Rectitudin-mi notele, observu eu în caietul meu știră e, chieștine urmează după una luată de la cîmînul cultural: „Colectiviștii din comuna Mihai Viteazu, aculăți la cîmîn conferințe de știință popularizată cu temele: „Semnele cerești și tălmăcirea lor adevărată”;

— Cui se închina?

— Dar să vedem de ce?

Expunerea este împinsă, în chip precipitat, către istoria religiilor. Omul de la Valea Largă voia să afie cum vedea strămoșul său lumea, iar cercetătorii stabilea cu meșteșug despărțiri și consonanțe. Neputința strămoșului, spaimete și neliniștile lui, avaturile lui de vîinator și agricultor improvizat trăiau acum din nou în tablouri vii și colorate, conduse logic spre consecința științifică, trezînd zîmbetul de negare a superștîncii, la nepotii.

— Iată una dintre zeltățile lor!

Se prezintă sălii o splendidă figurină antropomoră, tip Cucuteni, de semîntud rodnică. Femele o refuza, cîteva bătrîne își acoperă ochii, negînduîndu-și să privească măcar acest „idol” păgîn. Palma bărbătescă primește totuși „temeia cucuteniană”, cu trunchi stilizat-atletic și șolduri mari, sugerînd puterea fertilă. Din palmă în palmă, ca din leagîn în leagîn, mica zeltate în tonuri de ocru trece printre suname și căciuli, cu inocența trupului ei despuiat.

— Cine are de pus întrebări?

S-a străbătut prea multă istorie a vieții și prea multă viață pînă în pragul istoriei omului, ca a întrebările să se oprească în prag. Întrebările curg. Diverse, contradictorii, pătîmășe, avid, cu chiele sau numai cu lăcăt, din eugietare, din judecătă, cele mai multe din nedeta curiozitate bruitoră.

<

Dragoste calmă

I.
Ochii tăi sint calmi și-afunzi
ca apele unui lac de munte.
Dacă nu m-aș feri
m-ar înghiți virtuțile lor nevăzute.

II.
Există și-o dragoste calmă
ca un izvoar dormind
în creierul vechilor vulcani.
O dragoste tăcută și calmă
ce doar în străfunduri
adânc, în străfunduri,
departe de strădaniile vîntului
e răcolită de virtuți
departe, afund,
aproape de inima de foc a pămîntului.

III.
Nu. Nu mă pot feri.
Ca un sinucigaș mă arunc
în apele ochilor tăi.
O, bănuite virtuți ce-mi luați mințile
Mă absorbiți spre afunduri,
departe, spre fărîm al acela adînc.
Focuri clipești în jurul meu
ochi de ființe fără trup și glas
sue aște de lumi presimțite.
Undeva, în adînc,
totul tremură vag purpuriu-violet
ca reflexele magmei incandescente.
Univers fantastic multiplicat
în mii de imagini!
Și-n fiecare
e chipul Tău
și sint eu.

IV.
Chipul nostru are forma apei și-a focului.

Iubito, ascultă-mă

Dacă ar putea să vorbească
soarele ar rosti aceste cuvinte
tot atât de convingător ca atunci
cînd arde dimineața la numai o oră
după ce s-a desprins de pămînt
și-ți aduce aminte că ieri a plouat
și e început de vară în Europa.

Iubito, ascultă-mă
așa cum îți ascuți respirația
pe creasta unui deal. Și privind
jos, în depărtări îți eliberezi din strînsoare
părul bogat, asemenea unui steag galben
în bătaia vîntului.

(...ochii inecați de-amintiri mi-i închid, coborînd
peste gânduri

imagina cîmpului de un galben tulburător,
galben respirînd depărtări și emoții și chipuri
și seri din copilărie, dintr-o visată copilărie
cu senzații adînci și miresme cum nu credeam
să învie,
dar iată se-ntoarce la fel. Imi înconjură trupul...
Mă face amiază. Mi-e brațul deodată ușor...)

În amurg, cînd amintirea te imi evaporă
trăsăturile obișnuite,
mă opresc lipindu-mi fruntea de arbori
și strigătul meu e oglinda în care
materia își zărește chipul.

O, iată, fruntea mea
a curs în scoarța copacilor
și navighez în lucruri
topindu-mă în ele, înflorindu-le
eliberînd din coaja ghindei sutele de ani
ale stejarilor.

Inimă a întîlnirilor

Iarăși călătoresc. Memoria mea e un ghem
colori și priveliști înfășurînd.
Undeva e un deal din care privea o femeie,
altundeva o șosea aplegînd.

Poezie cu aripi la fîmple, fecioară
a inimii, din pinze de drumuri răsăi.
Dor Mărunt, Valea Anilor: nume de locuri
în care vîrsta și umbra-mi purtai.

Cu un zimbet transform anotimpuri și vara
deschid,
cu o mîna cresc iarba, cu alta mîngîi
nisipul.
Mă privesc în oglindile Argeșului neistovit:
o hartă unduitoare mi-e chipul.

Inimă roșie a întîlnirilor,
inimă inserată în cîmpul întins,
împrejurul tău, diademe electrice
crașele patriei mele-au aprins.

L a Deboltove însă, fugăria de la Don și Stalingrad căzută din nou în minile ofițerilor. Ordinea de bătaie a noilor unități era înlocuită în grabă după niște scheme trimise de Marele Stat Major. Se formau pe loc nucleele a zece și sute de unități de companii și batalioane de infanterie, comandate - bineînțeles - de ofițeri. La început, schemele cuprindeau aproape tot efectivul armatei de la Don și Stalingrad, precum și pe cel al „batalioanelor de marș”, pregătite în țară și care erau pe drum dinainte de Crăciun. Mai pe urmă, cînd din încercuire nu scăpaseră decît resursele jălnice ale unităților decimate și spulberate, nucleele unităților proiectate fură alăturate, încheindu-se astfel multe mai puțin unități, dar aproape complete. Ofițeri erau destui; în afara celor fugiți din încercuire, fuseseră aduși acolo o parte din ofițerii care se acuiseră pînă atunci în jaurile căldute de la comandamente și etape, dar mai ales învătătorime tinăra și studențime, rezervații de grad inferior, buni pentru plutoane și companii, comandanți pentru prima linie de front. Din păcate, însă, lipseau soldații: nici cei fugiți de la Don și Stalingrad și nici cei aduși cu trenurile din țară nu ajunseseră să umple golurile schemelor de care era nevoie. Pentru comandamentul acestor regrupări, fiecare soldat era acum o mină de aur.

Dragomir Jiga, Marin Vanghele, Stetescu și Mitroi ajunseră la Deboltove spre prînz, după un marș de-aproape patru zile. Aici nu mai fură primiți ca la centrul de triero: nu fură lăsați nici măcar să răsuște și să înfulece cîte puțin din cele ce mai aveau prin sacii de merinde. De cum intrară pe poartă, simțiră că intră în curtea unei cazărni; îi luară în primire din mers, numărîndu-i, cîțiva plutonieri și ofițeri tineri, trimiși de-a dreptul din școlile din țară comandate de nemți. Coloana fu îndreptată spre baie, în usa căreia îi aștepta un ofițer spîlcuit și încoșmănat, pregătit ca pentru paradă.

- Ați venit ca niște porci de Jeșosi! îi întîmpină el.
- ...mama voastră, de dezertori! scriși un altul, dintre cei care-l luaseră în primire la poartă... Ar trebui să nu vă primim altele, ca colo, după baraci, în fața plutoanelor de execuție!

Soldații se uitară la ei pieziși, cu fețele pămîntii și privirile încoșmate.

- Credeți că v-aștepțăm cu plăcinte, ai?! îi amenință alul, care poase din cauza dezertorilor de la Don și Stalingrad ajunseseră pe front.
- Lezi-i, veniți cu dărușul! Acuma cînoșcați drumul, să-i se scrie ei... În țara asta trebuie să ajungeți înapoi, să vă țineți și Dozul și Volga, pe gheață!
- ...ce să scrie, mă, pentru ce-am fugit noi atîta? gîndi Jiga cu amărăciune și dădu să-lasă din rînd și să-i înfrunte pe ofițeri. Marin Vanghele însă, care-l cunoștea firea aprinsă și înrădă de front, se înfricoșă de cum îl văzuze ochii de lup strălucind și-i împinse cu umărul în baracă, pe urmele celorlalți.

- Dă-i dracului, îi șopti el... vedem noi!
Tăbăcitură lepdară tot ceea ce aveau pe ei, trențele cu care veniseră de pe drum sau din tadalul de la Don și Stalingrad. Apoi, trecură, goi cum erau, într-o altă încăpere, în care găsiră câteva mașini de tuns, ruginite și puțin de gaz, imbecile de părul și mătează mililor de soldați care trecuseră pe acolo înaintea lor. Își tunseră unul altuia, ingenunchind pe rînd, capul și barba, pînă la pielea. Mașinile nu mai tăiau însă de multă vreme, și tunsul fu aproape un chin. Părul le era mai mult rupt și smuls, și pielea îi ustura cumplit, de parcă era pîrîită de un virf de flacără. Fură împinși apoi într-o cămăruță de zid, joasă și întunecoasă, numai c-o fărîmă de gemuleț către tavan, pînă de-abur fierbinți. După ce se îmbrădă, în grabă, minții mersu din urmă de valul celorlalți, ieșiră într-o sală în care trecură prin fața unor furieri, unde-și declarară iar numele, gradul și unitatea din care fugiseră, și primiră, în schimbul une: iscalituri, îmbrăcăminte și încălțăminte nouă.

- ...dumnezeu ei de armată! scriși Jiga cu gîndul acasă. O lumă de la început!
- Parc-am intrat de răcute, dom'sergent! se hlizi Mitroi.
În schimb se bucurară cu toții de haine că erau groase și călduroase, nepurtate încă, trimise de curînd din țară. Se bucurară și de masa îndestulată care urmă, precum și de somnul ce le fu respectat în prima lor noapte de cătănie nouă... „Poate c-a fost bun și Stalingradul la ceva, se răzgîndi Jiga, încercat de-un soi de bucurie amară. I-a învățat poate și pe ofițerii noștri că nu se mai poate să-ți bați joc de soldat!”

Dimineață, însă, gîndurile soldaților se înnegurară iar. Un ofițer marocan îi adună în rînd și-i repartiză pe plutoane și companii, după cum se nimerise. Dragomir Jiga, Marin Vanghele și furierul căzută împreună în același pluton și formară nucleul unei viitoare grupe. Comandantul lor era unul dintre studenții pe care Antonescu îi scosese în ultima clipă din facultăți, un teolog făcut în grabă sublocotenent și care nu voia să știe în nici un fel de „cruciada împotriva bolșevismului!”

- ...paștele mă-si de popie! înjură el, fără să se ferească de soldați. Și-și legăna trupul de urs pe picioarele-i vinjoase, bine înfipte în pămînt, întunecîndu-și obrazul buclat, ochii albaștri-spălăciți, ca de gînsac... Păi, eu d-aiam intrat acolo, ca să scap de front... Numai un examen mai aveam, și ieșeam avocat... Dar, ce-am zis? Amină examenul pînă după război și intră la teologie, să scape...

Mitroi fusese repartizat la altă companie, și oricît s-a rugat el de ofițeri, să-l lase împreună cu ai săi, a fost degeaba.
- Lasă-i dracului, îi amăgi Jiga, că nu facem noi prea mulți purici aicea!

După ce ofițerii își notaseră numele noilor veniți, unitățile celei de-al „unsprezecelea batalion de marș”, din care făceau și ei parte, se adunară afară în careu. Dragomir Jiga și ai săi rămăseră însă uimiți cînd descoperiră în comandatul care primea rapoartele ofițerilor pe maiorul Ciupagea, comandatul batalionului care se destrămase la Don. Știau de la Stetescu că maiorul scăpase din încercuire, fugind cu Clopoțel cu mașina regimentului, dar cum ajunsesă la Deboltove nu bănuiau. Ciupagea era însoțit de un ofițer neamț, un căpitan ceva mai tînăr

și mai subțire ca el, dar vioi și lute în mișcările pe care abia și le stăpînea, anticipînd parca mișcările maiorului. Neamțul, care stătea mult mai cu ochii pe Ciupagea și care atunci cînd îl întorcea către soldați se uita ca la niște jivine abia leșite din păduri, era instructorul comandamentului german pe lângă batalion.

Ciupagea și neamțul trecură în pas domol prin fața rîndurilor încremenate ale soldaților care-l priveau cu ochii goi și se opriră în mijlocul careului, departe de ofițerii lăsați în urmă. Ciupagea se ridică pe virfurile cizmelor și ură soldaților „bun venit”, ferindu-i că scăpaseră din „lăgul pe care bolșevicii îl pregătiseră” pentru ei. Îl încredință de asemenea, pe soldați, că cei care se lăzaseră prinși fuseseră „chinuți și omorîți de bolșevici sau trimiși în surghiun în Siberia!”. După aceea îl avertiză, cu degetul ridicat a luare-aminte, că „unii dintre soldații fugiți de la Don și Stalingrad spun minciuni celor veniți din țară, ca să-i înfricoșeze...”

- Să nu mai povestească nimeni! țipă Ciupagea. Pe cine am să-l prind că umblă cu minciunile, am să-l trimit la curtea marțială... Arată apoi cu brațul întins un șir de afile cenușii, proaspăt lipite pe pereții barăcilor... Clățiți-le, strigă el, și băgați-vă mințile-n cap!

Afilele reprezentau niște gratii de închisoare în umbră, sub care scria mare și apăsător:
„Cine limba lungă are... Cinci ani va săpa la sare!”

Ciupagea se lăsă pe călcioș și tăcu pentru o clipă privind satisfăcut la neamț și dîndu-le parca timp soldaților să se gîndească la oca cu care-i amenințau afilele. Reîncepu cu glasul schimbat, vorbind forțat și bîntînd aerul cu pumnii, repezîndu-se către rîndurile încremenate ale soldaților și strigîndu-le despre „războiul sfînt”, despre „disciplina de fier” a armatei noastre, despre „dragostea de neam și țară”, despre „puterea marilor noștri aliați germani”, despre „grija de soldați a domnului mareșal, conducătorul țării și al oștirii”, despre „lega noastră strămoșească și creștina în Dumnezeu” și iar despre „datoria sfîntă a ostașului de a scăpa țara de bolșevici!”

Unii dintre soldați care-l cunoșteau mormădă și scuipară printre dinți, cu scribă, ascuși de primele pînduri.

- Hm, cine vorbește! se auzi un glas.
Ciupagea tresări, contrariat, și-și intreruse cuvîntarea. Privi neliniștit spre neamț și se înfurișă apoi, dintr-o dată, înfrîndu-se ca un rac, ridicîndu-se pe virfuri, scrișînd:
- Să lasă în față cine-a mormăit!

Soldații încremeniră însă, cu fețele galben-pămîntii împletite și cu ochii nemșcați și goi.
- Să lasă în față ură Ciupagea, parca ecos din minți. O clipă, rămase cu mina întinsă poruncitor în față lui și-ajoi izbucni, repezîndu-se spre rîndurile soldaților cu pistolul întins: Bolșevicilor, vă împușc... pînă la unu și împușc... Și trecu amenințător, cu pasul apăsător, de-i scriși zăpada sub cizme, prin fața plucurilor ca de piatră, mute, ale soldaților. Acestora, însă, nici măcar privirile cenușii, umbrite din adînc, nu le mai trădau mișcările ascunse ale gîndurilor. Împotrivirea lor mocnă avea ceva din împotrivirea pămîntului și a pietrei, a lucrurilor neînsuflețite, cu neputință de cîntit. Lucrul acesta îl înfricoșă pe Ciupagea și-l făcu să se retragă încet în pustul dintre laturile careului, pînă la gîndurile care aștepta netulburat cu mințile la spate, și izbucni isteric, nervos: Culcat!

Luată fără de veste, plucurile împușcate ale soldaților se frînseră ușor, ca niște manechine, și se trîntiră la pămînt. Ciupagea tremura de încordare și furie, cu obrazul învinețit, cu ochii albiți, ieșîți din orbite, și cu pumnii strîși. Dragomir Jiga își întoarse privirile de la el și cercetă fețele încremenate ale soldaților din jur... „Acum nu-mi sperie nimic!” gîndi el și rămase cu privirile aștute în zăpadă.

Se înșelase însă: Ciupagea suspendă raportul, împrăștiat ofițerii printre soldați, ca să vegheze îndeplinirea comenzilor sale, și timp de peste un ceas, pînă ce răsuise cută umbra aceea de batalion de cîteva sute de ori. Cînd obosi, trecu comanda ofițerilor și le ordonă să ducă plutoanele în fugă pînă la cîmpul de instrucție.

Jiga cu ai lui avură noroc cu teologul, care ajunse la cîmp mai obosit ca el, cu capul scaldat de nădușeala ce-i șiroia pe frunte.

- Veniți încoace, le făcu el semn și intrară într-unul din șanturile de instrucție care brăzdau întinderile de lângă oraș. Jiga, vino mai aproape, oceru el cînd răsușeala i se mai domolise...

Sti că șapte-opt soldați se îngrămădă ciorchine pe Dragomir Jiga și ascultară tăcuți și temători, poate pentru a zecea

oară povestea fugărilor de la Don. Jiga abia acum își dădea seama cu adevărat din ce înclăștare a morții scăpaseră ei și în povestirile se înfricoșă și el. Vorbînd iar și iar despre cele prin care trecuseră, își aducea aminte de amănunte noi, neluate în seamă pînă atunci sau uitate, care dădeau fugii lor o aureolă tulburătoare și ispititoare, iar armatei sovietice o putere legendară și un soi de omenie nouă, ciudată, neînțeleasă. Teologul rămase deodată gînditor, îl intreruse și-l puse să povestească iar despre întîlnirea lor cu tancurile sovietice. Își aprinse apoi o țigară, dădu și celorlalți pachetul și-l suici pe Jiga cu fel de fel de întrebări.

- Cum arată tancul?... Și ce-a zis?... Și vouă nu v-a fost frică?... Dar căpitanul de ce s-a împușcat... poate el el ceva?!

- Nu știa nimic, îl încredință Jiga. I-a fost frică... Se gîla cu musca pe călcioș și d-ai!

- Dar astora ca de-aste mine, insistă sublocotenentul, ce le făcea?

- N-am apucat să văd, răspunse Jiga cu părere de rău, ca și cînd ar fi fost o feciere dac-ar mai fi văzut și asta. Eu cred, însă, că nu le făcea nimic!

Totă dimineața primet zile de instrucție au stat în șantul acela, la adăpost, bătorînd zăpada de pe fundul lui și pove-

groapă, la atac... Și astea, acuma, la instrucția individuală, i le bați în singe... Un pas frumos de defilare, cîntăcei de întoarceri și-o suită de culcări pe zi! îi fac să fie mai disciplinat de cum a fost și să uite de Don și Stalingrad... „Biserica mă-si!” se trezi teologul din gînduri, înjurîndu-l pe Ciupagea... Părerea maiorului fusese însă repede îmbrățișată de ceilalți ofițeri lipsiți de experiență și înfricoșati de front, înspăimîntați de pericolul „bolșevizării” armatei; cîmpul de instrucție voia de comenzile lor.

În ziua aceea stătura în șant pînă la prînz. Și tot acolo se ascuseră și a doua zi, și a treia zi. Teologul află că Vanghele are un viers de aur și-l pune să cînte în șoaptă, cînd Jiga termina de povestit despre fronturile sfărîmate de la Don. A patra zi, însă Ciupagea apără pe neașteptate, călare, și trecu ca o năluca, în galop, peste șanturile înzăpezite, îl luase fără de veste și-l prinse ascuși în frîntura aceea de șant. Teologul ieși și raportă, stăpîn pe sine, că „plotonul se găsește n repaus”.

- Ce repaus, domnule? izbucni Ciupagea. Nu se știe nici măcar pe unde sint fronturile, și noi stăm în repaus!

Lui Ciupagea i se pără totuși ceva ciudat în purtarea oamenilor; descălăcă și îl făcu semn să lasă din șant. Intinse apoi friul teologului, ca să-i țină călul, adunînd cei șapte-opt soldați, care aveau picioarele amorțite de cît stătuseră chirciți în șant, și începu instrucția. Comandă cîteva întoarceri, cîteva pași de defilare, o rupere de rînduri și, pentru că nu-i plăcea de fel mișcarea soldaților, trecu repede la culcări. La început se culcă și Jiga, o dată cu ceilalți, aruncîndu-se reglementar pe genunchi și apoi pe coate și minți, cu arma la soldul drept și timpla stîngă lipită de zăpadă. După șapte-opt culcări, însă, se simți lipsit de putere și nu mai execută comanda: rămase singur în picioare.

Culcat! strigă Ciupagea, crezînd că Jiga n-avuzise zăbetele lui.

Jiga rămase însă mai departe în poziția de drept, și privirile-i de ojele întunecate și reci.

- Ce e, mă, cu tine? întrebă Ciupagea, nedumerit.

- Să trăiți, dom'le maior, mormăi Jiga, nu mai pot!

- Și de ce nu mai poți, sergent? urmă Ciupagea cu glasul stăpînit, dar fără a-și stăpîni și mîna în care-i tremura cravașa.

- Nu mai pot, repetă Jiga, îndărătnic.

Pe Ciupagea îl cuprinsese furia, ca o nebunie, și începu să-i lovească cu cravașa, cu putere și orb, peste ochi, gîmînd:

- Nu mai poți, ai?... Jap-jap! Na, bolșevicule!... Jap-jap! Na, să te sature de bolșevism!... Jap-jap!

Dragomir Jiga se tot trăgea înapoi, pas cu pas, ferindu-și fața cu mințile, scrișînd de durerea de care-i dăduseră dintr-o dată lacrimile. Maiorul gemea și mai înfuriat și întorcea și mai lute cravașa, care suiera, Jiga îndurînd loviturile pînă ce-i plesni fața și simți gustul singelui, cald și sărat, în gură. Atunci apucă pe neașteptate pistolul și-l îndreptă asupra Ciupagea.

...steaua mă-ti! scriși el, cu buzele înșingerate.

Ciupagea se oprî, înfricoșat nu atât de feava pistolului, care i se apropia de piept, cît de privirile de lup ale sergentului. Vedea totul tulburat și pînă ce simți feava pistolului în piept, îi plăcu să creadă că sergentul glumește numai.

- Cine! mugi Jiga și înaintă cu pași de pieică, împingîndu-l înapoi. Pentru asta crezi tu c-am fugit eu de la Don?... Ciupagea devenise galben, cu obrazul lipsit de sînge, și începu să tremure. Încercă pentru o clipă să caute scăpare în ochii teologului sau ai soldaților lungiți în zăpadă, dar Jiga nu-i mai dădu răgazul: încaică! răni el și-l împinse cu feava pistolului pînă la cal.

Ciupagea apucă friul cu mina moale și se așeză în șau cu fața cu de mort. Sublocotenentul abia atunci se trezise și se repezi la Jiga, de-înapoasă feava pistolului spre pămînt. Dragomir Jiga urmări nemșcat goana călului, care zbura peste șanturi, pînă ce Ciupagea ieșise la drumul care ducea la oraș, și-abia atunci începu și el să tremure.

- Și acuma ce-ai să faci? îl întrebă teologul, supărat, gîndindu-se că și el va trebui să răspundă de fapta sergentului.

Dragomir Jiga tăcu, înșenîndu-se: întrebarea teologului îl liniști dintr-o dată, ca un duș rece. Rămase un timp pe gînduri privind lung cîmpia înzăpezită și ștergîndu-și sîngele de pe obraz și buze cu manșeta mantalei. Apucă apoi pistolul în cumpănire și, fără de nici o vorbă, porni pe cîmpul acela alb, către oraș. Cînd ajunse la calea ferată, care-și strălucia sinele arcuite pe deasupra șanturilor, o luă pe-alături, în pas întins.

Desen de NICĂ PETRE

FRAGA

de aurel
mihale
fragment
de roman

Originalitate stilistică ?

Revista literară sa ocupă din când în când de arta plastică. În nr. 1 din anul în curs, în rubrica Cronică plastică, Al. Arșev a prezentat o serie de articole despre Expoziția Inter-regională Iași de artă plastică din anul 1952. Scriitorul este din dorința de originalitate stilistică a autorului conștient înșurător în folosirea termenilor neobișnuiți cu terminologia curentă de specialitate și chiar cu gramatica. De exemplu: „S-a expus... de la tradiționalul peisaj de sevel, pînă la cea mai recentă... de exemplu: „S-a expus... Prin tradiție și prin conformație psihică, moldovenii sînt conștienți de peisajul și au pretent să se jui de conținut” (1). La N. Constantin, „atențiată celorlți suplinște această în-

Cronica dramatică

Comediile elvețianului Friedrich Dürrenmatt practică un comic de esență satirică și care se dezvoltă în situații de o excepțională seriozitate. A spune că autorul critică societatea capitalistă dar nu oferă nici o leșie din impasul erail de această frînduire anti-umană ar însemna să acceptăm o definiție superficială și extrem de generală. Față de bătrîna dilemă ibseniană a dezaordului funciar dintre individ și societate, piesele lui Dürrenmatt se disting prin tragismul lor disperat. Problemele pe care și le pune Otto Stockman din „Un dușman al poporului” îi apar desigur acestui discipol filial al marelui nordic drept copilărești și idioce. Mător al sistului uitim atins de rapacitatea burghezilor, Dürrenmatt nu ostenește să denunțe cu un sarcasm și derizivitate antiumanismului lumii capitaliste. Totodată, dramaturgul elvețian nu se dezvăluie a fi și însuși victima unei filosofii, care-l conduce în ultimă instanță, la un pesimism incurabil. De fapt conflictul dintre individ și societate este relăsat în piesele lui Dürrenmatt mai ales în lumina neînțelegerii în perfectibilitatea omului. Ofensiva sa eritică la adresa marelui capital se petrece în marginele unui nihilism care permite gesturi violente, nu însă vre-o coneluze constructivă. În piesa „Căsătoria domnului Mississippi”, Dürrenmatt își exprimă răsăpială rezerva sa față de „viziunile absolute” care ce în limbajul filosofic al scriitorului se traduce prin creșterea față de orice doctrină ideologică. Acest neutralism filozofic îl traduce de fapt unui creator care, în ciuda vederilor sale radicale, nu vrea să accepte soluția luipei deschise. Avem așa dar de a face cu un înamic incert și al moralii canibalice practică de burghezie, dar nu și cu un moralist propriu-zis în seama căruia să aflăm un cod etic distinct și eficient. Ce îl deosebește totuși pe acest elvețian cu fraza corectă de autorii leremidiciilor confuze de feul lui Beckett? Ceea ce atrage atenția asupra comediilor lui Dürrenmatt este tocmai disecția nemiloasă a capitalismului în fața sa imperialistă, cantonarea hoikiată a satirii în seama domeniului de putere absolută a banului. Deși tehnica satirică se înlemnește la dramaturgul elvețian pe focal simbolicilor lui, construcția dramatică se axează pe conștientizarea stilistică, Dürrenmatt nu părăsește planul conștient-istoric, nu se pierde în divagații, nu agreează imprecizia adresei critice. Impresia de stramă pe care o provoacă unele pasagi din comedie acestui scriitor talentat vine, poate, din modul neșteptat în care se îmbină tragicul cu comicul. Faptul care compune acțiunea dramatică sînt prezentați într-o lăcere cu aceea care însoțesc traversarea aerobilității a unui stram sub cupola circului. Fiecare pas se accretă pînă la o posibilă catastrofă așeză, numai că accretății sînt costumate în clovi în adăvărata amărăciune a pierderii se altă dincolo de imprevizibile din primul plan, în înțelesul adinec al fabulei.

„Viziia bătrînei doamnei” este o poveste sinistru despre erorile filozofice burghez în fermele cefan-tizante pe care acesta le îmbracă astăzi. Bineînțeles că seama acțiunii în rama oricărui Gölle și și numele germane ale locurilor lui s-a înlemnit în vedere o restrîngere a sensurilor subter prin localizare. Ne aflăm așeză în Europa occidentală, într-o secolă în care bătrîna Zaharesian își împiedictează, împiedicabil, peregrinațiile de secolă a domeniului. Imbrăcînd o simbo-lică rîvnă pentru fructificarea secolului său, nu se lasă înmănată apăsătoare de aspanare a unui pășii nelămurite, personală central al „dramei” următoare și fixează caracterul trăsăturilor imperialistului de peste

„ZITATA BĂTRÂNEI DOAMNEI”

Ocean, Obșiră scandalosă a miliardarilor, ouleasă oindă-vă dintr-un botez), este amănunțit detaliat pentru a marea originea infamantă a forței dionice pe care o reprezintă. Clara Zaharesian — ale cărei atribute omenești au trecut de mult la captivul amintirilor — acționează mereu în numele instinctului de posesiune și mereu într-un sens antiuman. Căsătoriile sale fulgurează se inseră în linia pornirilor devoratoare căel acest monstru alcutit din proteze nu încoțează să cumpere și să vîndă, într-o cadentă nelințurată și obsesivă. Balaur cu zeul de capete, bătrîna Clara neide, ruinează, schilodește și umilește cu un antren egal, orbi și plisici. Cefind locurilor — unul orăș-făliș să ucidă pe anul dintre ei în schimbul unui miliard, doamna” nu acționează în virtutea unei reale dorințe de răzburare. De fapt ea repetă în aceeași circumstanțe cu vagi implicații sentimentale, ocupația sa favorită: dă bani în schimbul singelui omeneș, fără de care nu poate dăinui. Vor fi fericiți locuitorii din Gölle după încoțarea ceului? Vor dobîndi într-adevăr bunăstarea la care au rîvnit? Desigur că nu și tocmai în evidențierea acestui răspuns negativ găsim cheia întregii construcții alegorice.

Intr-adevăr, uoțerea omului de către om în capitalism este vizată de Dürrenmatt sub aspectul unui lanț de infamii fără limită. Alfred III a nenorocit-o cindva pe Clara, a ucis-o sufletește, aceasta a obținut suprimarea fostului lui de către conștientii săi, pe care de asemenea îi așteaptă, la rîndul lor, legea necuio-tătoare a morții. „Și la noi o să vie într-o zi o ucioană bătrîna” spune profetic Profesorul în actual al III-lea al piesei. Băltuirea panterei negre joacă în piesă rolul unei repeliții generale a vinătorii de gămni. În lumea care stă prostornată la piecobere „doamnei bătrîne” ceururile imbițoare și seminate autentice apar ca polle în alb ale unor noi atentele la viață și demnitatea individului. Dezvăluirea acestui adevăr, printr-o puternică ilustrare a „alienării” omului în capitalism constituie zestrea valoroasă a piesei lui

Dürrenmatt. Dar, paralel cu dezvăluirea acestui tablou asomator, scriitorul și prezintă propriu a poziția lui-a marelui decurajant. Conștientă gravă a pieșei pare a fi că, în lumina celor expuse, rima generează la infimii crimă într-un proces infim și ireversibil. Condamnă caracterul inuman al capitalismului imperialist, scriitorul pronunță o sentință inacceptabilă și cu privire la soarta omului.

Potențialul comic al piesei, arsenalul ei satiric suiește însă în mare măsură, obiective sociale anti-burgheze. Dezvăluirea filisimului burghez din Gölle în etape succesive cunoște un desen al nuanțelor o totali remarcabil. Sulta celor trei discuși ale lui Alfred III cu poliștii, primul și primul orașului gravă cu finețe contrastată dintre adevăr și minciună în ceroul mereu mal înguște. Cind primarul ajunge să-i obiecteze lui III că este acela care amenință orașul, această deturnare nerușinată a sensului faptelor atinge plafonul superior al unei satirice de o indiscutabilă așezuime.

★

Spectacolul de la Teatrul Național „L. C. Caragiale” ne-a prilejuit — în sfîrșit — o reînălțare cu Aura Buzescu. Vreme de trei ceasuri am putut s-o așezuim pe această tragediană de mare resure al cărei glas are darul să acorde repeliilor un relief inimitabil, ca și cum ar scria fiecare cuvînt într-o armăroră străbătută de vibrații intense. În seama Aura Buzescu aduce cu sine bucuria rară a artei de a fi simplă cu măreție. Dese rolul Clarei Zaharesian nu se află în linia principală a posibilităților acestei artiste, publicul asistă la realizarea unei figuri memorabile. A fost bine realizat profilul de lăol inuman al „Bătrînei doamnei”, fără a se accorda însă importanța evnății nuanțării sarcințele a repeliilor. Reaparția Anei Buzescu într-o creație importantă, ne îndeamnă să sperăm că mărele creații tragice care o așteaptă nu vor intra să se înscrise în repertoriul Teatrului Național.

În prima parte a spectacolului, întregul ansamblu interpretativ a fost bine îndrumat de regie (Mony Ghe-

lier) spre realizarea unui joc de demonstrație satisfăcător, în care autorul a înșăfășit firește evoluția în seama a personajelor. Primăria ratată din gară și discursul primarului la banchet au ficut o bună introducere în ambianța grotesc-gară a piesei. După momentul reclamației vîșlei lui III însă, elementele tragice din primul plan al fabulei au căștigat aproape complet terenul. Nu s-a mai acordat înțimț loc frazei, șarjei usturătoare. Direcția de scenă a pus, după cili se pare, sub semnul marelui tragedii destinul individual al lui III, neștinind seama de caracterul convențional al conflictului. Fostul iubit și „doamnei” apare — așfel — ca o victimă inocentă, fiind într-o mare măsură extras din contextul satiric. Dar negușorul III, autor al unor fapte abominabile și frustat al unei obșiri de filisim, nu poate fi situat, în niciun caz, la un nivel moral decît cel al conștientului său. Lamentările lui în fața morții care se apropie trebuiau să rămîna pînă la capăt ridicole, frizind tragi-comicul și nu dramatismul autentic. Creșionarea acestui personaj de către Jules Cazaban eșuase, în primele scene, o suită de momente ecclențiale, dar este apoi îndreptată într-o direcție nepotrivită. Cu totul în afara rolului s-a aflat interpretul Profesorului (Emil Liptac). El a dus atît de departe patetismul melodramatic încît a lăsat complet prima parte a rolului de cuvîntarea demagogică din final, care devine — așfel — incredibilă. Regia a neglijat să imprimе instrumentele trenurilor, sau al turețelor, în unele scene eșușe evidente că actorii nu știu să cinte la instrumentul respectiv. Nu este de crezut apoi că spectacolul a nor orchestranți cîntînd cu fanfa, în apă plină în genunchi sau într-o cablu cu telefon, nu atrăgînd nici un fel de curioși, într-o serenadă jăcută noaptea din trombon și contrabas nu trazeze din somn decît exact persoanele vizate.

Imagina, realizare a operatorului Andrei Făbă, este, înșăfășit, singura realizată a filmului. Operatorul a izbucnit unora să pîndă valoarea frumoasă peisajelor de pe litoral, cînt în plînsuri generice, cînt și în cele de amănunt. În alora filmările de mare natură, de stilul lui Mamma, facute din avion sau helicopter, fînduri în care aparăntă înșăfășit creatorii zărilor supătoare, imaginea sînt adesea forțată bune, fînduri adăptate spectacolului, care înșăfășit pozitia litoralului. Remarcabile îndeeșii sînt fîndurile de peisaj marine și cele ale staliului Mamma în timpul nopții.

De la o comedie muzicală spectacolului trebuie să lășă înțredinț cel și înșăfășit, ceea ce și se înșăfășit în acest film în alajă de „Serenada inertei”, melancolă și bine fîndită, și de Creș că înșăfășit îndrăgostit, înțelece din film, aparținînd lui George Grigoriu, nu sînt atît de simțioase încît să poată fi fîndite.

O distribuție din care fac parte actori de prestigiu ca Ion Constantin, Costache Ciocan, Jules Cazaban, precum și actorii înșăfășit de public că stîna de avere de o urme compun lăsurile serioase semnăle mai sus.

N. CORBEANU

Cinematograful și istoria artei

Prin excelență vizuală, dar folosind și mijloace expresive ale altor arte, cinematograful poate realiza ceea ce se cerea de excelență în trecut și în prezentul artistic al omenirii. Că interesant și instructiv ar fi, din acest punct de vedere, un curs de istoria artei la cinematograful, cînt de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de piatră al Dobrogei”, fîndușă de aproape de înțelegerea noastră ar deveni, într-o expunere cinematografică, o critică, rememorație, pictură beneplăcută sau diferitele curente artistice contemporane. Cînd înșăfășit documentarul, sugestiv intitulat „Letopisețul de pi

La 28 martie s-au incheiat lucrările celor de-a patra plenary a conducerii Uniunii scriitorilor din U.R.S.S. Dezbaterea s-a purtat pe marginea cuvintărilor rostite de tovarășii N. S. Hrușciov și L. F. Iliev la recenta întrunire a conducătorilor partidului și guvernului sovietic cu oamenii de artă și literatură.

În cele trei zile cât au durat lucrările plenary au luat cuvântul 40 de scriitori, reprezentanți ai literaturii tuturor popoarelor sovietice. Participanții la discuții au scos în evidență succesele de seamă ale literaturii sovietice, arătând că operele de un înalt nivel ideologic și artistic create de-a lungul anilor au contribuit la educarea oamenilor muncii în spiritul ideilor marxist-leniniste, al prieteniei între popoare, al cunoașterii lor reciproce, al apărării păcii în lumea întreagă.

Literatura sovietică și-a câștigat un bine meritat prestigiu mondial. Scriitorii sovietici — s-a subliniat în cuvintele ținute — și-au consacrat toate forțele pentru a crea o literatură care exprimă cele mai înalte aspirații ale poporului, realizând eroii autentici ai contemporaneității în stare să însemne prin exemplul lor un veritabil îndreptar de viață pentru milioane de oameni.

Au fost dezbătute probleme actuale ale dezvoltării literaturii sovietice în condițiile construirii desfășurate a comunismului. Participanții la discuții au relevat că datoria supremă a oamenilor de artă sovietici este să creeze pentru popor, constructorul comunismului, și că parțialitatea comunistă, caracterul popular al literaturii și artei, au fost, și vor fi bazele indestructibile ale artei sovietice — arta realismului socialist.

Numeroși vorbitori au arătat că literatura sovietică are marea misiune de a purta ideile comunismului în rândul maselor populare, ea trebuie să participe în mod activ și holărît la combaterea filozofiei burghize a disperării, a atmosferei de scepticism și decadență spirituală promovate de către aceasta. Abstracționismul, formalismul, manifestările ideologice burghize, este necesar să fie combătute cu fermitate, oriunde se ivesc. Menirea unei adevărate arte umaniste a fost și rămâne aceea de a ajuta pe om în înțelegerea măreției sale sârcini pe pămînt. Realismul socialist a marcat o nouă etapă în dezvoltarea artei mondiale, a ajutat la încălzirea inimilor a milioane de oameni în suferință, la îmbogățirea cunoștințelor lor cu noțiuni noi, luminoase și nobile.

În cadrul plenary mai mulți vorbitori au criticat lipsurile manifestate în creația unor scriitori din U.R.S.S. s-a încheiat prin trimțterea unei telegramme C.C. al P.C.U.S. în care scriitorii sovietici își exprimă hotărîrea de a răspunde sarcinilor care le stau în față printr-o muncă insufletită, creatoare, demnă de epoca noastră mărețată, de eroicul popor sovietic.

Participanții la discuțiile plenary au subliniat faptul că scriitorii sovietici militează pentru o artă revoluționară, combativă, pătrunsă de principiul leninist al partințății.

Cea de-a patra plenary a conducerii Uniunii scriitorilor din U.R.S.S. s-a încheiat prin trimțterea unei telegramme C.C. al P.C.U.S. în care scriitorii sovietici își exprimă hotărîrea de a răspunde sarcinilor care le stau în față printr-o muncă insufletită, creatoare, demnă de epoca noastră mărețată, de eroicul popor sovietic.

A 18-a aniversare
a eliberării
Ungariei

LÁSZLÓ ERNO
Sclipește
drumul...

Sclipește drumul ca un soț gigantic
Printre semănăturile bogate
Prinzind de poala cerului cătunul
Ca de un gard un flutur eo se
sbat.

Orimpel de pămînt parcă se
clatină
Ca puntea, cînd pășese pe el, și-n
mera
Fao pași mărunți ca nu cumva
să oale

Peste mărunțul univers,
Căel toate într-un fel sînt ale mele
Și soarta mea-l de toate să grîjesc
Iubrea înșenată printre stele
În timpul ăsta drag mi-e pri-
ponesc.

Aici îl bolta cerul înalt
Stringe la sine a pomilor tulpini
Ce-n gîla credincioasă înaltă
Se în îmbrățișări în rădăcini.

Aloca parcă face mișcare
Pe care-o să facă mișcare
Iar fața de mi-o bai lumini de
soare

E ca să mă-nfrîșese cu ele-n șes.
Spini de mă-mpong e ca să-și
amintescă
Cu cît îl e trecutului dator
Bărbatul ce-a-nvățat azi să-și
bească

Cu toată fața către viitor.
În romînește de
EMIL GIURGIUCA

Petru VINTILA

GUTTUSO

Soțiile greviștilor

Agentele de presă transmi recentă declarație a Asociației Internaționale a Juriștilor Democratiilor. «Vista mareșului pietor mexican Siqueiros, care se arță de trei ani în închisoare, este în primejdie. Siqueiros a fost condamnat de autoritățile mexicane pentru convingerile sale democratice, pentru ideologia sa, pentru însuși epistolul creștinec al său. Siqueiros, care are 66 de ani, suspoartă greu regimul aspru de închisoare la care, este supus. Trebuie să fie eliberat de urgență acest pictor de seamă, pentru a se putea consacra din nou artei și pentru a-și putea continua activitatea creatoare care face cinste întregii omeniri.»

Pe de altă parte se anunță peste 80 de cunoscuți pictori italieni, printre care Renato Guttuso, Carlo Levi și alții și-au trimis lucrările la o expoziție cu vizare, organizată în localul librăriei „Rinascita” din Roma. Sumele obținute din vânzarea tablourilor urmează a fi pedate familiilor deștinuților și exilaților politici portughezi.

SIQUEIROS

Minerii

Grădinile Finzi-Contini

În grădina familiei Finzi-Contini din Ferrara se joacă tenis cu pasune și cu un fel de gravitate. E ca și cum s-ar afla acolo un rit sportiv, niște minuscule olimpiade puse sub ocrotirea unor zei necunoscuți. Acești zei nu sînt chiar așa de necunoscuți. Apare elocventă grija purtată de Finzi-Contini-tatăl partidelor de tenis — simbol al unor relații sociale distinse —, pe care fiica sa, frumoasa Micol, și frațele ei Alberto, le întrețin cu inginerul Giampiero Malnate — venit de două ori pe săptămînă din Milano în acest scop — și cu alți tînăr fără nume. Acesta din urmă este personajul care vorbește la persoana întâi, în noul roman al lui Giorgio Bassani, „Iar ceilalți sînt niște eroi de primă mînă ai cărui...

Tînărul fără nume, prieten din copilărie al lui Micol, începe să o iubească pe această fată, care în prima jumătate a romanului nu prea știe ce vrea. În realitate, ea se află încă în perioada de incubație a unui „indiferențism” moravian de speță fatală. În a doua jumătate a romanului, atitudinea se cristalizează și fata este în măsură să-i aplice cu măiestrie, pretențului ei, o lovitură aproape mortală.

Acesta este, pe scurt, subiectul aparent al romanului lui Giorgio Bassani, prozator italian bine cunoscut mai ales prin ale sale „Povestiri din Ferrara” și „Ochelarul de aur”.

Autorul a fost unanim lăudat pentru realizarea artistică a protagonistel romanului. Dar Bassani, scriitor de Cassola, să reintroducă în narajaie o tehnică a „codului civil”, după modelul stendhalian, a înregistrării realitatei nede și riguroase, plătește, în zugrăvirea lui Micol, tribut vădit unei mode pe care o întîlnim în numeroase romane și filme occidentale de astăzi: aceea a prezenței neapărate în ele, pe planul întâi, a unui personaj feminin menit să stîrnească cititorului o violență repulșie. (Ar fi vorba, în aceste romane și filme, nici mai mult nici mai puțin decît de o adevărată campanie de „demascare a femeii”, campanie pe care, de altminteri, unii autori occidentali o practică cu un asemenea sentiment vădit de jubilarie, încît ai senzația că te afli în fața unor răzburări personale, căutate de niște oameni probabil foarte respingători ca bărbați și care, pe deasupra, mai au ghinionul să fie și existențialiști.)

Departa de noi ideea de a asimila pe Giorgio Bassani acestui „oblectivism” al artei burghize. Protagonista sa, care se dorește într-un fel o Hedda Gabler pe terenul de tenis, reușește să devină un personaj viu, chiar dacă ajunge la o „indiferență” de tip mai cunoscut, declarîndu-se pentru „neonestitatea funciară” a amoriului. Micol este totuși o sentimentală și tocmai în această direcție devine foarte reprezentativă, rămînd totuși, dacă așa vor unii critici italieni, o „inșezabilă”.

Descoperim, în realitate, un erou „cu trei suflete”, pe primul plan, în noul roman al lui Bassani: Micol însăși, tînărul care vorbește la persoana întâi, și prietenul lor, Giampiero Malnate. La un loc, aceste trei personaje reprezentate, am spune, o pendulare de atitudine — sau aceeași atitudine considerată într-o desfășurare a ei — ce poate fi proprie unui același erou. Ne aflăm în ultima față a fascismului italian, spre sfîrșitul războiului, după ultimul val de decrete ale lui Mussolini împotriva adversarilor regimului, și în orașul Ferrara, capitală a fostei și permanentei „Emilii roșii”. Toate cele trei personaje au, mai obscur sau mai clar, sentimentul anticipativ al unei mari cîotituri istorice iminente. Eroii lui, am putea spune, în mod instinctiv, o atitudine proprie în raport cu această „senzație”, cu acest „sentiment”, în fond cu această stare de lucruri, prezentă, în chip difuz, în conștiința tuturor. El aparțin marilor și micilor burghezi italieni. Micol se arată și se declară o iubitoare

a trecutului, în care cută un refugiu. «Ei — spune eroina — nu mai aveam acel gust instinctiv al prezentului, ce caracterizează lumea normală. Pentru mine, mai mult decît posesia lucrurilor, conta amintirea lor, amintirea față de care orice posesie apare dezamăgitoare, banală, insuficientă. Dorința mea era ca prezentul să devină imediat trecut, spre a putea să mă intereseze și să-mi placă după pofta mea. Acesta este vicul nostru: să mergem cu capul întors înapoi» (pg. 224). Prietenul ei, povestitorul, după dezamăgirea cruntă pe care i-o provoacă fata, se integrează, cu un fel de conformism al așteptării resemnate, în prezent, cu conștiința unui provizorat. Dar de mers nu poate merge mai departe. Al treilea personaj, Giampiero Malnate, care lucrează la întreprinderea Montecatini din Milano, este pătruns de convingeri comuniste. El își rezolvă conștiințios problemele cotidiene, dar la viratul puternic al istoriei, care în Italia suflă încă de dedesubt, plazele lui sînt deschise. Eroul a găsit un echilibru neostentativ. Micol și naratorul îl apreciază dar totodată îl contestă, de exemplu în acest mod, foarte tipic pentru mentalitatea burghiză: «Îmi amintesc cum s-a exprimat singurul

— spune povestitorul — despre «fizicul» lui. Și eu îl găseam prea mare și opresiv, pe Malnate. Și eu, ca Micol, suportam greu adesea aceea sinceritate a lui, aceea lealitate, aceea continuă ilustrare a unei bărbății nete, aceea calmă încredere într-un viitor italian și comunist, care se citea în ochii lui cenușii, prea umani: cu toate acestea, din primul moment cînd m-am așezat lîngă el, în biroul lui Alberto, am avut o singură dorință: să fiu stîmplat de Malnate... și el... să-mi considere nepotrivit acest trio cotidian în care, neîndoios nu din inițiativa lui, intrase» (pg. 158—159).

În raport cu „prezentimentul” social de care vorbeam, cu „senzația” unei mari cîotituri iminente a istoriei, sînt surprinse în roman cele trei personaje principale. Evenimentele determină, în fiecare din eroi, o atitudine — foarte clară, foarte semnificativă pentru societatea italiană din acel moment: unul privește înapoi, către trecut, cu o senzație obscură de epuizare, altul, dezorientat, caută să se mențină într-un prezent labil, al treilea este singurul

care pune piciorul pe terenul ferm al viitorului. Desigur, aceste personaje nu sînt egal de bine realizate, în planul obiectiv social. Determinările comportării lor rămîn neclarificate în roman, mai ales în cazul lui Malnate. De aceea ni se pare că ele trebuie considerate mai mult în planul subiectiv și văzute ca „trei suflete” ale aceluiași erou în căutare de sine, în cadrul momentului istoric evocat. Romanul apare, astfel, mai mult o confesiune. Ambiguitatea de situație între planul obiectiv-social și cel subiectiv-personal, în care autorul se menține și poate că se complăce, constituie o notă

desigur particulară a cărții sale, dar și slăbiciune ei principală.

Drașo VINCENIU

*) „Il giardino Finzi-Contini” (Einaudi, 1962)

CAPITALISTII FAȚA CU BEAUTY...

„autorul”

„opera”

Lucrul cel mai dezolant mi s-a părut totdeauna a fi mindina aristocratică a oamenilor bogăți de cîte ori stăteau lașo laș cu artistul și cu opera de artă. Se esocia dintr-o dată, agresivă pînă la baljocirea dintr-o dată a genului artistic, incompetența și prostia, privrea chiar, de sus și lipsa de gust, banul crezîndu-se în stare a suplini de unul singur ceea ce stăpînii lui n-avea avut niciodată: înțelegerea, sensibilitatea și pasiunea.

La noi — se știe din mărturia de cîteva ori repetată a maestrului Arghezi — un mare ministru de pe vremea la loc de onorariu i-a trimis lui Luchian o perche de pantaloni uzați. Golii, de proeminența domnului ministru, pantaloni trecuți să reprezinte în mișcarea artistică genul, dar sărac, semnificativ unei some colosale convertibile ușor în cea mai grozavă și scumoa valută. Un capitalist român de pe vremea, tot dintr-o mărturie scriitoricească și-a, într-o librărie, cumpăra cărțile de retur la metru lîngă, după forma și culoare, cărțile umplut învaricabil a rămîne cu filele nelăuate, necum citite.

Capitalistul contemporan din Occident nu mai găsește necesar să se mai arate bibliofil, ori colecționar de tablouri din pasivitate estetică. Umbrina de cel mai nou flo în care își lăștește pantalonii pe care nu-i mai dăruie nici unui artist, e un semn arhicritic de suficiență și de dovedească intelectualitatea, după cum reviste cu poze galante, uitată neglijent pe pervazul aceluiași limuzine, ajunge să-l evidențieze spiritul elevat și bibliofilia. Ei nu mai vrea să conștineza mărimea și nici să se piardă la poze inutile. Pentru al ori este un business, ca petrolul ori ca bananele din pomul lui „United Fruit Company”. Apnea în Statele Unite ale Americi de la o vreme începe un fel de „Wall-Street Journal” care în loc să scrie despre dolari și petrol, dă statui și idei comerciale afaceriștilor angajați într-un business nou: piața artei. Publicația se cheamă: „Ghid și previziuni pentru piața artei” și în paginile ei cei interesaiți află într-un șir nelămurit, dar direct, cum să realizeze încă de azi supraprofituri pe piața artei, dar totuși aceleorași riguroase metode de aceluiași tehnici sistematice, folosite de marii specialiști ai bursei”. A apărut chiar și un „studiu” sub forma unei cărți intitulate „Supraprofituri în artă”. Acolo, în capitole spațiale se tratează cu seninătate anglică și cu sînge rece probleme ca acestea: „Cum poate fi măsurată piața artei în ansamblul ei”, „Cum pot fi prevăzute prețurile la obiectele de artă”, „Cum se pot desprinde tendințele pieței încă de la început”, ce și teme foarte dificile pentru un capitalist chiar foarte bogat: „Cum pot fi descompletate talentele promițătoare”, și „Cum se pot ocoti capcanele”.

Capitaliștilor cheamă să investească bani pe piața artei, aceluiași publicității de „specialitate” la spun fără echivoc care enume sînt foloșele investiciilor de capital pe „piața artei”:

1. Beneficii în mod practic incalculabile.
2. O formă aproape unică de apărare împotriva inflației.
3. Posibilități largi egal de a scăpa de impozite.
4. Posibilitatea de a vinde oricînd și în orice țară operele de artă cumpărate.
5. O mobilitate (mai ales în cazul tablourilor) care permite averilor voastre să scape de distrugere în caz de război.

În această Josnică piață a artei, piazele dimpanzeului Beauty (pansofia ei grădini zoologice din Chichester) sînt cotele la bursă alături de piazele lui Van Gogh! În goana lor sălățoasă după profituri și supraprofituri organizatorii acestui nou business își arată încă o dată rapacitatea și înălbășarea lor de trogloditi moderni. Față de capitaliștii de pe piața artei mîșcîto-pictor Beauty are un zbanghi de spirituale pe care el nu reușesc să o atingă, oricît se străduiesc să aibă de a face cu frumosul.

Petru VINTILA